

370

2026 kovas #160

ŽODŽIAIS IR GARSAIS ŽAIDŽIANTIS PIJUS OPERA

PAMAŠTYMAI
APIE MADOS
POZICIJAS
LIETUVIŠKOJE
SOCIALINĖJE
DARBOTVARKĖJE

„BERLINALĖ 2026“.
BERLYNE, KAS TU?

MENININKAS
PAULIUS ŠLIAUPA:
KŪRYBA – BŪDAS
PERMAŠTYTI REALYBĘ

GENEROLO JONO ŽEMAIČIO
LIETUVOS KARO AKADEMIJA

STOKI LIETUVOS KARO AKADEMIJA

Prisidėk prie valstybės gynybos!

Rinkis karininko profesiją ir tapk karininku!

100 % valstybės finansuojamos studijos

karinė apranga ir ekipuotė

apgyvendinimas

stipendija 550–1 400 Eur

maitinimas

bakalauro diplomas ir leitenanto laipsnis baigus studijas

WWW.LKA.LT

NUMERIO BENDRADARBAI:

PAULIUS ANDRIUŠKEVIČIUS
VIZUALIŲ MENŲ
SRITIES EKSPERTAS

JONAS BRAŠKYS
KLAUSO MUZIKĄ,
KAD JUMS NEREIKĖTŲ

TOMAS IVANAUSKAS
LAIŠKARAŠYS IŠ UKRAINOS

JORĖ JANAVIČIŪTĖ
AUDIOVIZUALINIO
SKYRIAUS TYRĖJA

BANGA ELENA KNIUKŠAITĖ
PAŽENGUSI MENOTYRININKĖ

KRISTINA STANKEVIČIŪTĖ
MOKSLŲ DAKTARĖ,
MADOS MITŲ ATSKLEIDĖJA

TOMA VIDUGIRYTĖ
PAŽENGUSI MELOMANĖ

TRYLIKTAŠIS LAIŠKAS IŠ UKRAINOS: POEZIJA IR AUKŲ VARDAI

Tekstas ir nuotraukos Tomo Ivanausko

*Pastebėjau, kad nuvirto vaza su ką tik skintomis
gėlėmis.*

*„Tuoj sutvarkysiu“, – sakau
nuotraukai ant kryžiaus.*

*Pakėliau vazą, o ten
raštelis.*

*„Zuikeli, su metinėmis mus.
Myliu.“*

Dvyliktąjį laišką baigiau poeto Mariaus Buroko eilėmis, o tryliktąjį pradėdau jo verstomis ukrainiečių poeto ir kario Arturo Drono eilėmis iš neseniai Lietuvoje išleistos rinktinės „Čia buvome mes“. Šią knygą išleido „Baziliskas“ ir visos už ją surinktos lėšos keliauja į Lietuvos rašytojų sąjungos fondą, o iš ten – automobilių ir kitais pavidalais – į frontą. Pasižadau, kad už šį laišką gautus eurus taip pat iškeisiu į šias knygas.

Neseniai telefonu kalbėjau su literatūrologe Viktorija Daujotyte, kuri šiuo metu skaito kito, deja, žuvusio,

ukrainiečių poeto Maksymo Kryvcovo eilėraščių rinktinę „Eilėraščiai iš šaudymo angos“. Už šios knygos pardavimų visa surinkta suma taip pat keliauja Ukrainai. Viktorija man cituoja šias Maksymo eiles:

*kai manęs paklaus
kas yra karas
aš negalvodamas atsakysiu:
vardai.*

Keletą kartų esu pagalvojęs, kiek laiko užimtų perskaityti visų šiame kare už Ukrainą žuvusiųjų vardus? O ir tikslaus žuvusiųjų skaičiaus niekas nežino. Žuvusių karių gali būti nuo 60 iki 140 tūkst., o civilių – nuo 20 iki 40 tūkst. ar net daugiau. Tarkime, iš viso žuvusiųjų yra apie 150 tūkst. Jei perskaityti vardą ir pavardę užtrunka apie 3–4 sek. ir jei skaitytume 24 valandas per parą, tai truktų 5–7 dienas. Neabejojau, kad, pasibaigus karui, toks memorialinis skaitymas įvyks. Kol karas tebevyksta, skaitykite Ukrainos poetų eiles. Šlovė Ukrainos poetams!

Nuo redakcijos. Jau kurį laiką vietoj redakcijos vedamojo spausdiname mūsų bendraautorio Tomo Ivanausko laiškus iš Ukrainos. Ne dėl vietos trūkumo žurnale, o specialiai. Kaip pasakytų tam tikrų politinių partijų gerbėjai, maišome kultūrą su politika. Tačiau kultūrą su politika maišo ir daugybė mūsų pašnekovų. Kaip ir kovo numerio ir viršelio herojus – reperis Pijus Opera, kurį galima dažnai išgirsti mitingų scenoje.

Šiame numeryje dar kalbinome festivalio „New Baltic Dance“ vadovę, visuomenininkę Gintarę Masteikaitę, debiutuojantį rašytoją Kostą Strielkūną, fotoesė knygą išleidusį fotografą Artūrą Morozovą, dizainerį Donatą Šopį, jaunosios kartos tapytoją Paulių Šliaupą. Dar publikuojame dr. Kristinos Stankevičiūtės pamąstymus apie mados pozicijas lietuviškoje socialinėje darbotvarkėje, naujausių lietuviškos muzikos albumų apžvalgą, filmo „Kinų jūra“ recenziją ir daug kitų puikių straipsnių.

Gero skaitymo!

Viršelyje – reperis, tekstų autorius Pijus Vasiliauskas-Rastauskas-Pijus Opera.
Gintauto Trimako nuotrauka.

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

2026 m. Medijų rėmimo fondas žurnalo veiklai skyrė 31 904 Eur, projektui „Kultūros ir meno gidas jaunimui leidinyje „370“ – 40 000 Eur.

370
ISSN 2029-7408

370.diena.lt

Vyriausioji redaktorė
Jurgita Kviliūnaitė Dogan
370@kaunodiena.lt

Maketavimas
Vaida Dosinienė

Reklamos skyrius
Erika Nakutienė
8 698 20 578
e.nakutiene@kaunodiena.lt

Leidėjas
UAB „Sunra“

Spaudė
UAB „Polska Press Sp. zo.o“

Tiražas
13 500

370 už reklamų turinį neatsako
#160, kovas, 2026

Reklaminiai straipsniai
žymimi **OZE**

Rašė Toma Vidugirytė
Nuotraukos Gintauto Trimako

Pijus Vasiliauskas-Rastauskas, visiems geriau žinomas sceniniu vardu Pijus Opera, – reperis, tekstų autorius ir literatūros studentas. Jo kūryboje susitinka repo ritmas ir improvizacija, slengas ir poezijos kalba... Scenoje jis jau penkiolika metų – nuo ankstyvų pasirodymų ir *freestyle* kovų iki šiandien gerai žinomo solo projekto, kuriame repą jungia su džiazo elementais ir gyvais instrumentais. Su Pijumi kalbėjomės apie kūrybą, įtakas, santykį su literatūra, poezija ir scena.

[Redacted text block]

ŽODŽIAIS IR GARS AIS ŽAIDŽIANTIS PIJUS OPERA

– Iš pasakojimų atrodo, kad Tavo muzikinis kelias buvo gana aiškus – turėjai palaikymą ir motyvaciją. Kaip pačiam atrodo?

– Nežinau, ar galima pavadinti lengvu ir aiškiu. Tiesiog susidomėjau ir dariau. Tai nereiškia, kad kurdamas nesucidūriau su vidiniais klausimais ir įtampomis, kai kartais nesiseka, bet vedamas aistros vis tiek darai. Tai, ką dabar pasiekiau, yra penkiolikos metų darbo rezultatas. Penkiolika metų sistemingai užsiimti viena veikla nėra paprasta. Kita vertus, meilė muzikai niekada nebuvo nuslūgusi. Turbūt kūryba yra viena iš mano gyvybinių funkcijų.

– Kas padarė didžiausią įtaką Tavo muzikos ar poezijos kūrybai?

– Yra toks Aido Marčėno eilėraštis „Įtakos“ – apie tai, kas darė subjektui įtakų. Man panašiai. Siūlau paskaityti. Pirmiausia įtaką darė vyresni autoritetai. Tai buvo tiesiog paaugliai. Visi vaikai idealizuoja vyresnius vaikus. Aš juos stebėjau ir veikiausiai norėjosi mėgdžioti tuos vyresnius kietuolius – taip ir susidomėjau. Jeigu būtų kokie slidininkai, gal dabar būčiau slidininkas. (*Juokiasi.*) Papuolė tie, kurie klauso repo, ir aš labai jiems prijaučiau.

– Buvai dar vaikas, kai pradėjai kurti, dalyvauti *freestyle battle* konkursuose. Iš kur tiek drąsos? Nebuvo baisu žengti į seną su repo grandais?

– Buvau gana drąsus vaikas. Būtent vaikai dažnai nesvarsto, ar čia autoritetai, ar ne, ir tiesiog daro tai, ką mėgsta. Da-

bar dažniau pagalvoju apie tai, su kuo dalysiuosi scena. Niekada nebijojau, bet, žinoma, visada buvo malonu, kad galiu būti viename lygyje su jais – žinomais repo kultūros atstovais. Juk tai įvertinimas.

Visada jausdavausi drąsiai. Gal kartkartėmis net per drąsiai, tačiau tai irgi suteikė tam tikro žavesio. Scenoje jaučiuosi jaukiai. Dabar kartais pagalvoju, kad dažnai scenoje jaučiuosi saugiau nei gyvenime. Atrodo, bendrauti su tūkstančiais žmonių nuo scenos yra paprasčiau, nei būti bet kokioje grupėje žmonių ir ką nors šnekėti. Tai labai keistas dalykas.

– Ar repo scenoje tada sulaukei vyresnių atlikėjų palaikymo? Galbūt gavai kokių nors pamokų iš repo scenos senbuvų?

MUZIKA SRIITYJE IR NET APSKRITAI MENE TURIME BENDRADARBAUTI IR KURTI KARTU.

– Nuo pat vaikystės buvo reperų, kuriems nusiūsdavau tekstą ir jie perskaitydavo, patardavo. Arba duodavo patarimų instrumentinėms dalims, aranžuotėms. Atsimenu, per skaių susirašinėdavau ir jiems skambindavau. Pavyzdžiui, Karolis Talutis iš „8 kambario“ sakė iki šiol turintis žinučių, kurias jam būdamas septynerių rašydavau, nes jis tuo metu *bytus* darydavo. Vaiperis man yra siuntęs savo aranžuotų *bytų*, kai man buvo gal aštuoneri.

Palaikymas buvo, o vėliau prasidėjo ir vadinamieji *featai*. Dar buvo tradicija pasiimti kurį nors reperį savo koncertui, kad tau *backintų*. Taip net susiburdavo grupės arba tarsi tokie klanai, kurie kartu kurdavo.

Muzikos srityje ir net apskritai mene turime bendradarbiauti ir kurti kartu.

nesupratau, ar aš žinomas, ar nežinomas, nes tiesiog būni, su mama gyveni, pakoncertuoji ir vėl triniesi po savo rajoną, pieši ant sienų ir gyveni kasdienį berniukščio gyvenimą. Vėliau, jau pauglystėje, po *freestyle* kovų, kai tapau populiariausias ir išvažiuodavau į Vilnių, užeidavau, tarkime, į „Akropoli“, mane jau atpažindavo, prašydavo nusifotografuoti... Tada ėmiau šiek tiek piktnaudžiauti ir mėgautis tuo, bet greitai susitvarkiau. Tikiuosi.

– **Savo kūryboje jungi skirtingus žanrus. Kodėl Tau tai svarbu?**

– Turbūt todėl, kad esu smalsus ir man viskas įdomu. Labai sunku apsiriboti vienu žanru, nes noriu daugiau pažinti. Kartais dėl to nukenčiu, nes žmonės iki galo nesupranta, ką tiksliai darau. Man atrodo, kad tai ilgalaikis, o ne trumpalaikis šūvis. Tik vėliau susidaro bendras portretas iš tų jungčių.

Dažniausiai jungiu džiazio elementus su repu. Kalbant apie lyriką, bandau sujungti slengą su poetine kalba. Atsiranda kažkokių bendrų dalykų ir tai labai įdomu, nes manau, kad gali sujungti viską: gatvės šokį – su balletu, operą – su repu. Gal todėl Pijus Opera?

– **Kas Tau svarbiausia kūryboje? Gal turi kokias nors taisykles ar rutiną joje?**

– Anksčiau sakydavau, kad kūryboje svarbiausia – nemeluoti sau, bet gal buvau išmokęs skambią frazę. Smagu kūryboje šiek tiek apgaudinėti ir save, ir kitus. Čia yra žaidimo elementų – kūryboje man tai svarbu. Stengiuosi žaidybindamas įnešti kokių nors, nenoriu sakyti – gilesnių, bet tiesiog – prasmų.

– **Studijuoji literatūrą, o ir repe tekstai yra labai svarbūs. Kas reikalauja daugiau dėmesio, laiko, pastangų – tekstas ar muzikinė dalis?**

– Turbūt neįmanoma atsakyti. Kartais *džeminame* su grupe ir iš karto gimsta koks nors melodinis rifas ar būgnų partija ir per pusvalandį jau turime visą dainą. Aišku, reikia ją aranžuoti, bet jau yra harmonijos, ritmas... Tada muzikoje jaučiu savo *flow* – kaip ką turiu atlikti, tačiau tada galiu užstrigti prie teksto.

Vis dėlto sakyčiau, kad dažniausiai lengviau gimsta tekstas... Tačiau kartais turime kokią nors muzikinę idėją, mano atlikimo idėją ir tada aš tą demonstracinę versiją mėnesį galiu klausyti ir nieko nerašyti, o vėliau prisėsti ir per dieną parašyti visą tekstą. Labai sunku įvertinti teksto gimimą. Man dažniausiai tekstą pavyksta parašyti per dieną ar dvi, kartais net per porą valandų, bet iki tol galvoje mintis nešiojuosi kartais ir pusę metų.

– **Kas paskatino studijuoti literatūrą? Kokią įtaką tai turi kūrybai?**

– Tėtis, mama, močiutė – literatūros žmonės. Labai anksti pradėjau skaityti ir skaičiau daug. Vėliau, mokykloje, gal šeštoje klasėje, supratau, kad lietuvių kalba man sekasi geriausiai, nereikia persitengti ir atrodo, kad tiesiog žinau. Paauglystėje irgi labai daug skaičiau, tik jau rimtesnes knygas. Visada galvojau, kad studijuosiu arba aktorinį meną, arba lietuvių filologiją.

Žinoma, tai daro įtaką kūrybai, nes pradedi kitaip žiūrėti į tekstą. Tai nebūtinai gerai, nes kartais gal nereikia filologinio žvilgsnio ir norisi žvelgti

ti kuo unikalčiau. Tačiau stengiuosi per daug ir netapti sistemingu filologu, kuriam viskas turi būti tik pagal taisykles. Kartais neteisingai kirčiuoju ar pavartoju svetimybų – ypač dainose. Man tai gražu. Kalba turi jungtis, pulsuoti, ypač jei tai meninis tekstas.

– **Rašai ir eiles. Kaip pajauti, kad tai bus eilėraštis, o ne daina? Ar jau pradėdamas žinai / apsirėži?**

– Dainas dažniausiai pradėdame kurti nuo muzikos. Būna išimtinių atvejų, kai turi tekstų, idėjų, bet niekada nerašai viso teksto dainai be muzikos. Tai neįmanoma, nes turi žinoti tempą ir ritmą. Kartais turiu tam tikras kelias eilutes, idėją ir iš tų kelių eilučių su grupe pradėdame kurti muziką, o tada jau rašau visą tekstą. Tačiau vis tiek būna trupinėlių, kai, tarkime, eini gatve, kas nors galvoje suskamba ir susirimuoja, galbūt net ritmiškai ir iš kalbos, tematikos jauti, kad gimsta eilutės dainos tekstui.

NIEKADA NEPAVYKO ĮSIVAIZDUOTI, KAD KURIU DĖL ŽMONIŲ PRIPAŽINIMO. KŪRYBA MAN VISADA BUVO TAM, KAD, BŪDAMAS JAUTRUS ŽMOGUS, GALĖČIAU KAŽKAIP IŠGYVENTI IR TARSİ FORMA EGZISTUOTI APSKRITAI.

Eilėraščių tekstai yra daugiau tekstinė fotografija, kai ką nors stebi ir įžodini. Vienas H. Radausko eilėraštis baigiasi: „... Du žvirbliai pešasi ant geležinkelio. Dėl saujos saulės avių.“

Tarsi pamatai geležinkelio stotyje besipešančius žvirblius ir juos nufotografuoti tekstu. Man atrodo eilėraščių paskirtis – stebėti pasaulį ir rašyti, o dainų tekstuose dažniausiai turi būti *storytellingas* ar bent ilgesnė gija. Drįčiau sakyti, kad mano dainų tekstai truputį paprastesni nei eilėraščiai.

– **Dalijiesi savo poezija feisbuke, ją spausdino keli kultūros leidiniai, skaitai ją poezijos skaitymuose... Kiek poezija Tave traukia ir kada laukti Tavo pirmosios poezijos knygos?**

– Feisbuke dalijuosi, ir būtent specialiai ten, nes man tai atrodo *diedukų* puslapis. (*Juokiasi*.) Instagrame tai būtų nesuprasta. Keletas publikacijų pasirodė kultūros leidiniuose, dalyvauju „Poezijos pavasariuose“, „Druskininkų rudenys“ ir visai gerai sekasi. Poetai palaiko, tad gali būti, kad gal net kitoje Knygų mugėje pristatysiu savo pirmąją knygą. Nežinau. Jau yra tekstų ir idėja, bet nematau būtinybės skubėti ir leidžiu viskam vykti savo eiga.

Poezijos bendruomenė Lietuvoje nedidelė ir man jau puikiai pažįstama. Esu dalis to ir gal net kartais poezijos bendruomenėje jaučiuosi labiau pritaęs nei muzikos.

– **Pats suskaičiavai, kad scenoje esi penkiolika metų. Kaip per tuos metus pasikeitė Tavo suvokimas apie muziką ir sceną?**

– Pagrindinis akstinas, kuris ir tada, ir dabar man svarbiausias, – meilė ir potraukis kūrybai. Ta aistra man visada buvo ramstis. Jeigu nėra aistros, nieko neišeis, net jei ta muzika matematiškai tobula.

Tuo visada vadovausi. Bene pagrindinis dalykas, kurio išmokau, – savęs niekada neapgausi. Esu stengęsis sukurti kažką specialiai, kad tai pasiektų daugiau žmonių ar būtų labiau klausoma, bet nebūtinai tai, ką norėjau sukurti ir kas kirbėjo mano viduje. Turbūt visas kelias buvo išmokti ir pabandyti suprasti, ką tau apskritai gyvenime reiškia kūryba ir kodėl tai darai. Niekada nepavyko įsivaizduoti, kad kuriu dėl žmonių pripažinimo. Kūryba man visada buvo tam, kad, būdamas jautrus žmogus, galėčiau kažkaip išgyventi ir tarsi forma egzistuoti apskritai. Supranti, kad privalai kurti tai, kas tavėje kirba.

Viena iš pamokų ir buvo, kad nustoju maštyti, kaip sukurti ką nors, kas pasiektų kuo daugiau žmonių, o kurti tai, ką sapnuoji, matai, girdi savo ausyse. Tai sykiu ir palinkėjimas visiems nebijoti unikalumo ar nepritapti. Žymiai įdomiau *plyzinti* auditoriją ne klišėmis, o kuo nors, kas juos nustebintų. Tikiu, kad tai irgi gali rinkti arenas.

– **Kokios dabar Tavo svajonės ir planai, susiję su šiuo solo projektu?**

– Nesu žmogus, kuris labai struktūrintai planuotų įrašyti tada ir tada albumą, tais metais surengti koncertą ar surinkti areną. Aš vis tiek noriu žaisti. Noriu būti kuo atviresnis pasiūlymams, kurie mane traukia, ir kuo mažiau atviras tiems, kurie netraukia.

Realūs planai, kurie ir vyksta, – koncertas kovo 27 d. klube „Tamsta“. Norime įrašyti repo albumą su gyvais instrumentais – esame jį įpusėję. Nežinau tiksliai, kada, bet jis bus. Jame kartais mažiau repo, bet daugiau muzikos, kartais – daugiau repo, bet mažiau muzikos. Vyks tarsi kova tarp žaidimo instrumentais ir žaidimo kalba. Šiaip mano specifika ir išskirtinis bruožas – improvizacija, tai ir stengiuosi kurti, improvizuoti. Nesenai bene per dvi savaites Knygų mugėi parengėme dainą su klipu – tokie netikėti dalykai man labai patinka. Jie mane džiugina ir muzikaliai, ir tekstualiai, ir vizualiai. Linkiu sau tokių netikėtų kibirkščių.

Reikia kuo mažiau susireikšminti, kad kas nors nepakankamai populiarus arba ne mano žanro ir pan.

– **Pirmas Tavo projektas buvo „Operatyvūs“. Ką jis davė Tavo kūrybai ir Tau?**
– „Operatyvūs“ yra projektas, kuris mane suformavo. Jis – tarsi mano šaknys. Mes su bičiuliu Domantu (*Jazgevičiumi* – aut. past.) ne tik fiziškai užaugome kartu, bet ir kaip muzikantai.

– **Tada dar buvai vaikas, o žinomumas buvo didelis... Kaip sekėsi su tuo dorotis?**

– Žinomumas buvo, bet būdamas mažas gal to nesuvoki, nes dar neturi suaugusio žmogaus egoistinių bruožų, kad tuo gali naudotis. Vaikystėje tikrai

PAULIUS ŠLIAUPA: KŪRYBA –

Kalbino Paulius Andriuškevičius

Jaunosios kartos tapytojas Paulius Šliaupa savo kūryboje peizažą išlaisvina iš tradicinio atvaizdavimo ribų ir paverčia jį būseną – kintančiu, sluoksniuotu, jautriu santykiu su aplinka. Jo darbuose susitinka geologinis laikas, technologijų persmelkta dabartis ir asmeninė patirtis tarp skirtingų geografinių vietų – nuo Dzūkijos iki Paryžiaus ar Hanojaus. Su menininku kalbamės apie parodą „Stebintis peizažas“, apie kūrinių paviršius, rezidencijų patirtis ir apie tai, kodėl kūryba šiandien jam yra būdas permąstyti realybę.

Manuelio Albellos nuotr.

– Galerijoje „Meno niša“ surengtos savo parodos „Stebintis peizažas“ pristatymo tekstą pradėti žodžiais: „Paroda prasideda ne nuo vaizdo, o nuo būsenos.“ Iš tiesų abstrakčiame mene, kurį daugiausia ir kuri, labai svarbu jausmai ir patirtinės būsenos. Gal galėtum pasidalyti, kokios būsenos ar būsenų būdamas sukūrei parodos darbus ir kokias žiūrovo/ės būsenas jie, Tavo manymu, gali sukelti?

– Kurdamas „Stebintį peizažą“ buvau tokios būsenos, kurią pavadinčiau budrumu, – tarsi nuolat įsiklausydamas į tai, kas vyksta aplink, bet kartu ir manyje. Tai nebuvo aiški emocinė būseną, veikiau slinktis tarp skirtingų patirčių: nuo pasidavimo ir lėtumo iki lengvo nerimo, kylančio suvokiant, kaip stipriai technologijos jau įaugusios į mūsų santykį su aplinka. Blaškiausi tarp gyvenimo didmiesčiuose – Paryžiuje, Hanojuje ir ramybės Dzūkijos kaime. Man buvo svarbu ne kontroliuoti vaizdą, o leisti jam atsirasti iš santykio – su upe, rūku, skirtingais kraštovaizdžiais, garsais ir judesiais. Šia prasme kūrimas tapo pratimu išbūti neapibrėžtume, priimti trapumą ir atsakyti aiškios krypties. Kūrimo procese motyvai nutolo nuo pirminės formos, tapo mažiau atpažįstami ir žiūrovui gali pasirodyti kaip abstraktūs.

Parodos darbai gimė iš lėto stebėjimo ir sluoksniavimo proceso. Tapyboje paviršiai kaupė laiką tarsi nuosėdas – prisiminimų, šviesos, patirtų peizažų fragmentus. Vaizdo darbuose kamera tapo nebe neutraliu įrankiu, o pažeidžiamu kūnu, kuris gali prarasti orientaciją, kristi, būti veikiamas aplinkos. Tokia pozicija leido peizažą suvokti ne kaip foną, bet kaip gyvą struktūrą, kuri mus formuoja tiek pat, kiek mes formuojame ją.

Tikiu, kad žiūrovui šie darbai gali sukelti sulėtėjimo ir įsitraukimo būseną – momentą, kai nebesinori ieškoti aiškaus naratyvo, bet norisi pabūti su vaizdu ir būseną, kuri dar tik formuojasi. Galbūt atsiranda ir lengvas nestabilumo jausmas, kviečiantis permąstyti savo santykį su aplinka ir technologijomis.

– Pakalbėkime plačiau apie Tavo kūrinių paviršius. Kartais sunku net išivaizduoti, kad po tirštu impasto

MANO DARBUOSE PEIZAŽAS NUTOLSTA NUO TRADICINĖS DAILĖS SAMPRATOS. MAN JIS NĖRA OBJEKTAS, KURĮ GALIMA APŽVELGTI IŠ SAUGAUS ATSTUMO.

sluoksniu dar tūno drobė. Mažieji tavo kūriniai parodoje itin skulptūriški, grūdėti, primenantys iškasenas. Jie harmoningai veikia drauge – tarytum nedideli sekretai, iškasti iš žemės. Ar galėtum plačiau papasakoti apie techniką, metodą ir procesą, kuriais naudodamasis juos sukūrei?

– Kūrinių paviršius man nėra tik formalus tapybos elementas – jaučiu, kad jame sutirštėja laikas. Tapydamas tepu sluoksnius greitai, dažniausiai karštomis vasaros dienomis, tačiau kūrimo procesas trunka ilgai – nuo savaitės iki kelerių metų, todėl tapau daug darbų vienu metu, juos dedu vieną šalia kito ir kuriu dialogą. Sluoksniuotą smėlį, įmaišau pigmentų, tekstūrinę pastą, rastus daiktus, nuskenuoju ir atspausdinu 3D objektus iš gamtos, vėliau juos įauginu, kartais paviršius iš dalies nugremžiu, nušlifuoju, išraižau, leidžiu paviršiui bręsti beveik geologiškai. Man svarbu ne tiek sukurti vaizdą, kiek sudaryti sąlygas jam atsirasti iš santykio su medžiaga.

Impastą naudoju dėl kūniškumo – noriu, kad žvilgsnis liestų paviršius, kad tapinys turėtų tankį ir svorį. Tapydamas dažnai paveikslus padedu ant žemės ar atremiu į medį, kad galėčiau juos lyginti su aplinkinėmis gamtos struktūromis, stebėti, ar jie pakankamai įtikinantys kaip žemės grumstai aplinkui. Kūriniai parodoje kilo iš stebėjimų – ledo

įtrūkių, vandens judėjimo, žemės struktūrų. Tai ne konkretūs peizažai, o veikiau jų pėdsakai. Man svarbu, kad žiūrovas jų neperskaitytų iš karto, bet patirtų.

– Peizažo žanras dailėje turi gilią tradicijas. Tai paprastai kūriniai, vaizduojantys gamtą, kurioje matyti arba ne žmogaus veiklos žymės. Kaip transformuojasi peizažo sąvoka Tavo darbuose ir kokias ji išryškėja parodoje?

– Mano darbuose peizažas nutolsta nuo tradicinės dailės sampratos. Man jis nėra objektas, kurį galima apžvelgti iš saugaus atstumo. Peizažą patiriu kaip santykį – kaip gyvą, veikiančią struktūrą, kuri tęsiasi per kūną, atmintį ir jutimą. Todėl parodoje jis atsiskleidžia ne kaip scena, o kaip būseną, į kurią žiūrovas patenka. Augau šeimoje, kurioje abu tėvai ir senelis – geologai, tad nuo vaikystės mokiausi matyti žemę ne kaip paviršius, o kaip laiką – sluoksniais susiklosčiusią istoriją. Daug laiko praleidžiu kaime. Galbūt todėl peizažas man – ne vaizdas, o patirtis, ne horizontas, o artumas. Šis individualus santykis persikelia ir į kūrybą. Mane domina ne reprezentuoti kraštovaizdį, bet leisti jam atsirasti iš fragmentų. Atsisakau „didžiojo vaizdo“ pretenzijos ir vietoj to renkuosi pėdsakus ir nuotrupas, nes būtent juose atsiveria tikroji aplinkos kaita ir trapumas. Technologijos mano darbuose taip pat keičia tradicinį peizažo suvokimą. Kamera nėra neutrali stebėtoja – ji tampa kūnu, pažeidžiamu ir įtrauktu į aplin-

ką. Drono perspektyva, dažnai siejama su kontrole ar galia, čia kalba apie pasidavimą neapibrėžtumui. Vaizdas gimsta ne iš dominavimo, o iš santykio su srove, šviesa, oru ar kritimu. Parodoje peizažas išryškėja kaip abipusis procesas – nuolat konstruojamas ir perrašomas laukas, kuriame mes veikiame aplinką tiek pat, kiek ji veikia mus. Stebėti čia reiškia nebūti atokiai, o būti įtrauktam, tarsi pačiam tapti stebimo peizažo dalimi.

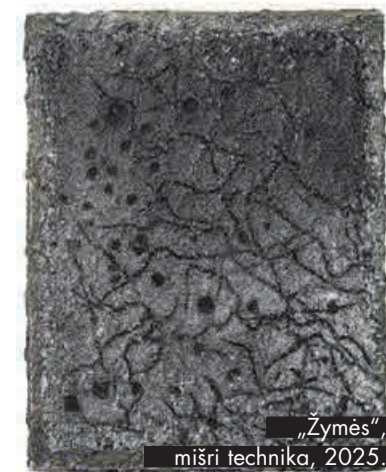
– Daug keliauji po pasaulį, važinėji po įvairias meno rezidencijas. Kita Tavo stotelė – Argentina. Ką Tau ir Tavo kūrybai duoda šis blaškymasis po pasaulį? Kaip atrodo Tavo dienos, jei palygintum, kai būni rezidencijoje ir kai kuri savo studijoje Belgijoje? Kokia, Ta-

„Struktūros 2“, mišri technika, 2024.

„Rūšys 3“, mišri technika, 2024.

„Žymės“, mišri technika, 2025.

Pauliaus Šliaupos nuotr.

BŪDAS PERMAŠTYTI REALYBĘ

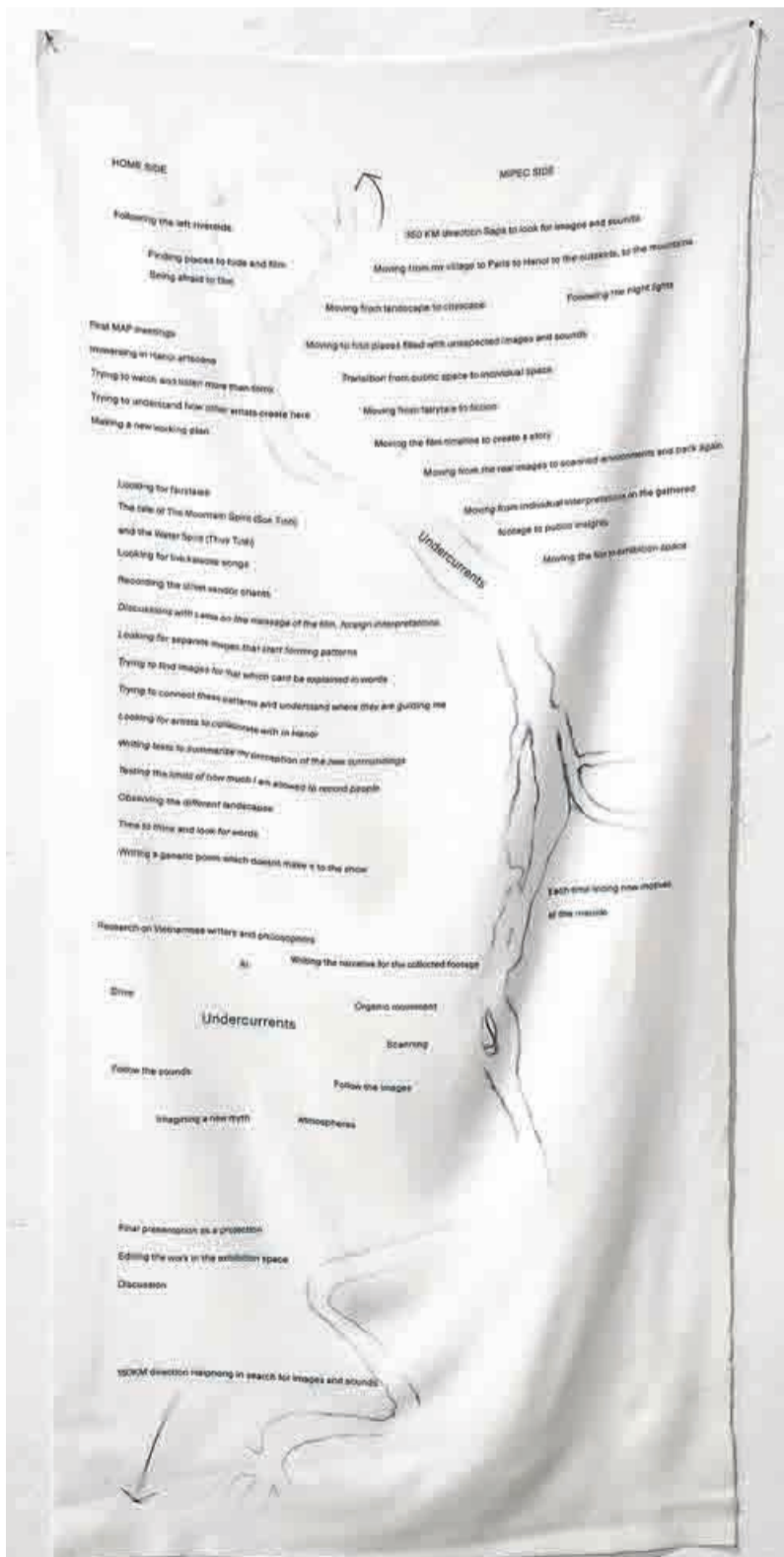
vo manymu, rezidencijų nauda meno kūrėjui?

– Kelionės ir rezidencijos man nėra tik fizinis judėjimas iš vienos vietos į kitą – veikiau tai būdas išjudinti savo žvilgsnį. Atsidūręs nepažįstamoje aplinkoje tampa budresnis, jautriau reaguojau į garsus, šviesą, žmonių judėjimą. Šios patirtys vėliau natūraliai persikelia į kūrybą – ne kaip tiesioginiai vaizdai, bet kaip būsenos ar ritmai. Rezidencijų metu dienos paprastai būna atviresnės atsitikinimui, sąmoningai bandau rasti tai, kas aplink mane yra nepastebėto. Daug vaikštau, stebiu, renku garsus ir vaizdus, leidžiu aplinkai formuoti darbo kryptį. Tai laikas, kai galiu sau leisti nežinoti ir dar neapsibrėžti rezultato. Sugrįžus namo atsiranda daugiau

struktūros ir rutinos. Grįžtu su sukaupta medžiaga ir prasideda lėtesnis, koncentruotas procesas: atranka, montavimas, eksperimentai su medžiaga, bandymas suprasti, kokią kryptį diktuoja sukaupti vaizdo ir garso įrašai. Praėjusiais metais dalyvavau M.A.P. rezidencijoje Hanojuje, Vietname, kurios tema buvo mobilumas. Ten mobilumą patyriau ne tik kaip fizinį judėjimą mieste, bet ir kaip nuolatinį prisitaikymą prie skirtingų kultūrinių ritmų, technologijų ir savo paties jautimo. Kartą, šnekant su viena menininke, kilo klausimas: kurgi dingsta visos miesto šiukšlės? Vedamas smalsumo iš-

Augustino Žukovo nuotr.

MENO KŪRĖJU TAPAU TODĖL, KAD PAJUTAU VIDINĮ POREIKĮ IEŠKOTI SAVITO SANTYKIO SU PASAULIU, O NE TIK PERIMTI JAU SUFORMUOTAS MĄSTYMO SCHEMAS.

sinuomuoju motociklą ir išvažiavau ieškoti tos vietos. Atvykęs radau milžiniškus aptvertus atliekų kalnus, išstumusius ten kadaise buvusius kaimus, o greta jų – tarsi iš niekur išaugusius kareivių miestelius. Važiuodamas tolyn ant kalvų pamačiau degantį mišką. Norėjau jį nufilmuoti, bet pradėjus kilti aukštyn mane sustabdė jaunas kareivis – varydamas buivolų kaimenę jis šaukė, kad kalno viršūnėje laukia pražūtis. Netrukus prasidėjo artilerijos bandymai, žemė ėmė drebtėti nuo sprogimų ir teko sprukti. Ši trumpa istorija yra tik viena iš daugybės kelionėse patirtų dienų, kai pajautiau, kaip ir kur toliau turėtų judėti mano kūryba. Tokiose situacijose peizažas atsiskleidžia ne kaip fonas, o kaip įtampas ir galios santykių persmelkta erdvė, reikalaujanti budrumo ir jautraus žvilgsnio. Manau, kad rezidencijų vertė – ne vien kūriniai ar nauji ryšiai, bet ir galimybė trumpam ištrūkti iš savo įpročių. Jos sukuria tam tikrą tarpinę būseną – esi tarp vietų, tarp rutinų, tarp tapatybių. Toje tarpinėje erdvėje dažnai atsiranda daugiau klausimų nei atsakymų, bet būtent jie ir pastumia kūrybą į priekį. Net ir tas nuolatinis blaškymasis man atrodo produktyvus – jis neleidžia pernelyg įtvirtinti vieno matymo būdo ir primena, kad svarbiausia išlikti judriam tiek fiziškai, tiek mąstymu.

– Kaip apibūdintum Lietuvos šiuolaikinės tapybos lauką? Kuo jis skiriasi, pavyzdžiui, nuo Belgijos meno scenos, kas Tau jame atrodo įdomiausia ir kodėl?

– Lietuvos šiuolaikinės tapybos lauką vertinu kaip jautrų ir refleksyvų. Vis dar pastebimai dominuoja figūratyvi tapyba – atpažįstamumas dažnai išlieka vienas svarbiausių kriterijų, leidžiančių žiūrovui greičiau užmegzti ryšį su kūriniu. Dėl to lietuviškoje tapyboje jaučiu daugiau asmeniškumo, egzistencinės pozicijos, net tam tikro intymumo. Belgijos meno scena man atrodo atvi-

resnė eksperimentui. Tai susiję su jos geografine ir kultūrine padėtimi – būdama tarsi Europos centru, ji natūraliai sugeria daugybę skirtingų kultūrinių įtakų. Ten abstrakti tapyba turi stipresnes tradicijas, tačiau ji dažnai funkcionuoja ne tik kaip vizualinė kalba, bet ir kaip pačios tapybos prigimties tyrimas: kas yra paveikslas, kur jis prasideda ir baigiasi, koks jo santykis su erdve ar žiūrovu. Atsiranda daugiau formalumo, conceptualaus atstumo, kartais net analitinio žvilgsnio į pačią mediją. Gyvenimas Belgijoje man suteikė tam tikro nepriklausomumo ir leido neprišaityktyti prie vienos meno scenos lūkesčių – atsirado galimybė judėti tarp skirtingų mąstymo laukų. Galbūt todėl man įdomiausia stebėti šias dvi kryptis ne kaip priešpriešas, o kaip papildančias viena kitą: lietuvišką jautrumą ir asmeninę poziciją bei belgišką laisvę klausti, kas apskritai šiandien gali būti tapyba.

– Ar galėtum suformuluoti priežastis, kurios labiausiai Tave paskatino tapti meno kūrėju, ir kokia, Tavo manymu, yra meno vertė ir galia būtent šiandienos pasaulyje?

– Meno kūrėju tapau todėl, kad pajutau vidinį poreikį ieškoti savito santykio su pasauliu, o ne tik perimti jau suformuotus mąstymo schemas. Mokykloje mokiausi taisyklių, kaip reikia mąstyti ir gyventi, tačiau manijje vis stiprėjo noras nuo jų nutolti. Vieną pavasario dieną, eidamas po pamokų, staiga aiškiai pamačiau ir pajutau, kaip aplink mane žaliuoja medžiai, užuodžiau drėgnos žemės kvapą, – iki tol atrodė, kad gamta egzistuoja tik per atostogas. Nuo tos dienos pradėjau dažniau žiūrėti į dangų nei į tai, kas yra po kojomis, ir būtent tas žvilgsnio poslinkis tapo svarbia mano kūrybinio mąstymo pradžia. Kūryba man yra būdas permaštyti realybę, kurti alternatyvias jos patyrimo formas ir kalbėti apie tai, kas netelpa į racionalią kalbą. Šiandien, kai pasaulis tampa vis greitesnis ir labiau standartizuotas, meno vertė – jo gebėjimas sustabdyti, atverti jautrumą ir praplėsti mūsų suvokimo ribas. Jo galia – ne atsakymai, bet galimybė priminti, kad tikrovė visada yra gilesnė ir paslaptingesnė, nei esame linkę manyti.

Augustino Žukovo nuotr.

Donato Šopio nuotr.

„Skiltelė“

Miglės Verkaitės nuotr.

ATLIEKA – DIRVA NAUJAI FORMAI

Rašė Banga Elena Kniukškaitė

Dizaineriui Donatui Šopiu svarbiausiu atspirties tašku tampa medžiaga – jos istorija, atsitiktinumai ir netobulumas. Dirbdamas su pramonės broku, statybų likučiais ar renovuojamų pastatų fragmentais, jis siekia perkurti mūsų santykį su tuo, kas dažnai laikoma atlieka. Donato projektuose netobulumas tampa estetiniu principu, o medžiagos praeitis – pagrindu naujai funkcijai. Pokalbyje Donatas pasakoja apie projektus „Dirvožemiai“, „Nematomi“ ir „Reinkarnacija“, kuriuose atsiskleidžia jo siekis pasitelkiant dizainą kurti ne tik objektus, bet ir platesnius bendradarbiavimo tinklus tarp kūrėjų, pramonės, institucijų.

_____

_____

_____

– Donatai, akcentuojate, kad Jūsų kūryba remiasi gamtos tobulumo modeliu ir žiediško principu. Kada pirmą kartą supratote, kad ši idėja taps Jūsų kūrybos pagrindu?

– Supratau po kurtos instaliacijos „Dirvožemiai“, kai pradėjau detaliau analizuoti gamtos veikimo modelius. Tik dabar supratau, kad nuo šio modelio visa kūryba ir prasidėjo. Gal tik nebuvo pauzės detaliau paanalizuoti, bet, manau, tai taip pat yra nekontroliuojamos kūrybos dalis, kuri būtina. Kai nežinai, atrandi tai, ko negalėjai atrasti žinodamas.

Pamenu, „Dirvožemių“ instaliacijos idėja gimė bėgiant miške. Kai sustojęs pamačiau grybus, kurių bėgdamas nemačiau... Grybai lyg betonai, mūsų antropoceno dirvožemis, kuris kiekvieną dieną auga, ar tai būtų betonai, tekstilė, plastikas, kurio taip pat skubėdami nematome, bet eidami grybauti – pamatome. Po akimirkos išgirdau triukšmą miške, nes tik tyloje galėjau jį išgirsti – tai lyg kontrastas. Būdami mieste (triukšme) mes su juo susiliegame.

Mąstydamas apie tai suvokiau, kad pirmą buvo veiksmas, paskui – analizė, bet svarbiausia, kad veiksmas buvo suformuotas iš vidaus, ne iš išorės. Man atrodo, tai atskleisti yra vienas sunkiausių šio gyvenimo uždavinių. Nurimti, išgirsti, tikėti.

– Minitė, kad estetika Jums nėra tik grožis, bet pagrindas pokyčiui. Kaip, Jūsų manymu, dizaino objektas gali pakeisti žmogaus santykį su resursu?

– Grožis, mano suvokimu, yra daugiau nei estetiškai išraiška. Tai, kas jaučiama iš gylis, kas mums pašonai atpažįstama, bet tai ir yra sunkiausia įvardyti sau. Visi netobulumai: lūžiai, įskilimai ir t. t. – mums artimi. Neužkoduotas tobulumas mus traukia, kaip traukia gyvybė, kuri yra nenusipėjama, kintanti, dinamiška. Taip pat ir santykiai: mes norime tikro žmogaus, o ne roboto, kuris suprojektuotas pagal tobulą planą.

Mano kūrinių formos tokios ir yra – laiko palieštos. Tai rodo gyvybę, laiką, kad ji egzistavo, kad buvo gyvenimas, patyrimas. Paradoksas, kad tokios for-

Lurdos Kasilevičiūtės nuotr.

„Kauno dramblys“.

Donato Šopio nuotr.

„Cinamonas“.

„Persmelktas“.

Miglės Verikaitės nuotr.

mos neatkartosi, nepagaminsi naujai. Kaip, pavyzdžiui, betono nuskilimas – nors tai žmogaus sukurtas gaminy, bet natūralus, nekontroliuotas nuskilimas mums rodo gamtos fraktališkumą. Lūžio linija niekada nebūna tiesi. Ji vingiuoja aplink stipriausias ir silpniausias medžiagos vietas, kur atsiskleidžia smėlio grūdėliai, akmenys ir t. t.

Mano manymu, žiūrėdami į kurtus objektus, mes iš dalies galime matyti save. Kyla klausimas apie grožį: kodėl tai traukia? Nors gal brutalu, nepatogu, nepraktiška, bet yra kažkas daugiau. Reflektuojame: jei šis gaminy netobulus, bet jaučiamas kaip tobulas, tai gal šiuo atveju galiu būti labiau savimi? Pirkti, vartoti mažiau, kad kompensuočiau suformuotus trūkumus? Nuo šių pamatų ir prasideda tikras pokytis tiek kalbant apie aplinką, žaliavas, gaminius, tiek žmones. Atpažinti, pamatyti ir priimti, bet svarbiausia – priimti save.

– Projekte „Nematomi“ dirbate su pramonės broku, nekeisdami jo formos. Papasakokite daugiau apie šį projektą – kaip medžiagos autentiškumas prisideda prie estetiškos išraiškos?

– Vadovaujuosi tokiu požiūriu, kad mes turime visko, ko mums reikia kurti, veikti, daryti. Tiek žaliavų, tiek žmogiškųjų resursų. Turime tik neužpildytų tarpų, kurie gali būti trūkumas arba galimybė. Taip ir šis trūkumas mūsų suvokime apie šalutinį gaminį, betoną.

Vieną vasaros dieną važiuodamas pamačiau betono krūvą. Nežinojau ir neturėjau galutinio tikslo, kaip ir kas iš to galėtų išeiti. Kitą dieną susitikęs su atsakingais asmenimis papasakojau idėją ir jie be problemų leido paimti betono gabalų. Tai vėlgi parodė man gyvybės, komunikavimo, bendradarbiavimo galią. Juk pakeisdami požiūrį ir leisdami nusimesti buvusį suvokimą apie, šiuo atveju, brokuotą betono žaliavą, jo naują panaudojimą, mes užpildome šį neišnaudotą tarpą.

Esama forma sukuria procesą, o procesas – naują formą. Tai yra tai, ko negalime atkartoti ar eskizuoti. Panaudoti Kauno miesto grafičiai suteikia gyvybės šaltam betonui, o iš gamyklų išmestas stiklas suteikia gaminiams modernumo prieskonio. Tikslas buvo iš gamybos žaliavų broko ir gatvės grafičių sukurti objektų, kurie ne tik parodytų mūsų turimą neišnaudotą žaliavų „dirvožemį“, bet ir keltų klausimą apie šias, atrodo, brutalias, šaltas, nereikalingas žaliavas, jų panaudojimo galimybes, požiūrį ir pritaikomumą. Tik pakeičiant kontekstą galima sukurti naują vertę ir įveikinti esamus brokuotus resursus. Tai nebuvo perdėbimas, o panaudojimas nekeičiant žaliavos formos.

Iš šių resursų gimė staliukų, veidrodžių, šviestuvų kolekcija. Nusprendžiau surengti parodą „Nematomi“, kurios metu vyko gyvas aukcionas, o lėšos už

įsigytus gaminius paaugutos viename iš Kauno vaikų ir jaunimo užimtumo centrų. Pagrindinė mano mintis buvo parodyti vaikams, kad vertę mes jau turime, nepriklausomai nuo mūsų praeities, įvertinimo ar socialinės padėties. Nes tai parodo, kad nuolauža, ją apšvietus, gali spindėti labiau už auksą...

– Kas Jums įdomiau – medžiagos istorija ar jos būsima funkcija?

– Medžiagos istorija tampa atsipirtimi būsimai funkcijai, o procesas – siejancioji dalis. Viena ir kita pusė vienodai lygios. Čia kaip dualumo principas: nei diena, nei naktis nėra geresnė už kitą. Mano kūrybos tikslas nėra tik sukurti objektą, bet ir sukurti jam kontekstą, kuriame jis atsispindėtų, pasakotų ir neštų tolimesnę žinią.

Kaip pavyzdį, panaudoję projekto „Nematomi“ kūrinius, sukūrėme virtualią patirtinę kavinę. Žmonės, atėję atsigerti kavos, pamato netobulų objektų, kurie sterilioje erdvėje labai kontrastuoja. Atsisėda, nuskenuoja QR kodą, pamato žaliavos istoriją, visą gimimo procesą ir grafičių reikšmę. Tai pasilieka juose – nesvarbu, ar žmogui patiko, ar ne, bet jo atmintyje jau bus pasėta sėkla, kuri gali keisti požiūrį.

Praeitis – žaliavos, dabartis – veiksmai / kūryba, ateitis – pokytis. Apie tai sukūrėme visą ciklą: nuo žaliavos panaudojimo, kūrinių iki veikiančios organizacijos, kurioje šie kūriniai skleidžiasi ir neša tolimesnę žinutę žmonėms.

– Jūsų dabartinė instaliacija „Dirvožemiai“ kiek primena utopiją – absoliučią gamtos ir žmogaus santarvę. Pabrėžiate grybienos (angl. *mycelium*) tinklo komunikacijos galią. Ar „Dirvožemiuose“ grybienos tinklas Jums tampa alternatyvios socialinės struktūros metafora?

– Taip, visi mūsų sukurti kūriniai yra veikiančio grybienos tinklo modelio padarinys. Komunikacija ir jungtys yra pagrindinės siejamios dalys. Manau, jei daugiau naudotume šį modelį, tikrai sukurtume dar daugiau vertės, bet sukurtume ne iš esamo trūkumo, kad reikia ką nors gaminti, bet iš to, kas jau egzistuoja. Yra tikrai nemažai verslo pavyzdžių, kurie iš dalies pritaiko šį modelį: „Vinted“, „Bolt“ ir t. t. Žvelgiant iš tvarumo perspektyvos, būtent čia ir yra tai: tvarumas lygu efektyvumas. Tvarumas tampa įrankiu efektyviai ir su mažiausiais resursais pasiekti tikslų, bet ne atvirksčiai, kai įrankis tampa tikslu... Galima ir iš vizionieriškos pusės į tai pažiūrėti. Jei turime bendrą ekosistemą, vienur vyksta gamyba, kitur – prekyba, logistika, kūryba ir t. t. Žiūrint į tai iš makroperspektyvos, atrodo, kad gerai veikia, bet, jei pažiūrėtume iš mikroperspektyvos, pamatytume, kiek daug neišnaudoto potencialo. Kai kas turi trūkumą, Kai kas – perteklių. Medžiagų, resursų. Jau-

nam kūrėjui, kuris turi viziją, bet neturi žaliavų ar negali jų įsigyti, tai alternatyva – tiek jam, tiek gamybos įmonei. Jei gamybos įmonė turi brokuotų, perteklinių žaliavų, ji gali jas įveikinti kūrybai. Sukurti objektai reprezentuos įmonės produkciją, parodys funkcijas, technologines galimybes ir pan. Ir tai vyksta per estetinę išraišką. Tai bendras tinklas, komunikacija ir ciklas. Kaip gamtoje – nėra atliekų, yra tik dirva naujai formai.

– Projekte „Reinkarnacija“ dirbate su renovuojamų sovietinių namų balkonų plokštėmis. Tai ne tik betonas – tai gali būti ir posovietinė trauma, brutalizmas, kolektyvinės patirties liekanos. Kaip, panaudojant spalvą ir liniją, pavyksta prisijaukinti, susilydyti brutalistinę, aštrią medžiagą ir formą?

– Renovacija, reinkarnacija – man tai turi labai daug sąsajų. Sugriauti ar išsaugoti? Atrodo, gyvename tokiu silpnu laikotarpiu, kai nenorime įdėti pastangų į išsaugojimą, palikimą – tiek medžiagų, tiek santykių. Ir vis greitėjame, pasitenkinimo laikas trumpėja, o noras turėti daugiau tik auga. Manau, dėl to ir reikia išžeminti – pajauti tikrumą, šaltį, svorį, brutalumą. Pajausi du polius: šilumą ir šaltį.

Apie tai ir bus „Reinkarnacija“. Sovietinių renovuojamų namų atliekos, kurios turi krūvį, istoriją, formą. Mes suteiksime spalvų, formų linijų, kurios taip pat bus panaudotos iš gamybos įmonės armatūros likučių. „Krintantys“ balkonai ant armatūros tinklų kojų. Stačiakampiai, apvalūs, cilindriniai formų, atrodantys lyg krintantys, bet funkciškai – lygūs. Betono natūralios kraštinės atvers visą jo struktūrą, pasakos ir rodys, kad žaliava nebūtinai turi būti brangi ar sunkiai pasiekiamą, kad taptų vertinga.

Labai svarbus momentas bus parodos dalis, nes tai padės pajusti. Muzika, ritmas, aplinka, šviesos, šokis sukurs pojūtį ir kontrastą tarp praeities ir ateities. Tai nebus vien pasakojimas apie grožį, bet apie galimybę, sprendimą ir pokytį. Ne menas dėl meno, bet menas dėl pokyčio.

– Jūsų siūlomas žiedinis modelis apima bendradarbiavimą su institucijomis. Ar manote, kad šiandien menininkas turi veikti kaip nebūtinai nuo institucijų priklausomas sistemų tobulintojas?

– Kaip ir minėjau, visos pusės turi papildyti viena kitą ir gauti vienokios ar kitokios naudos. Tik tada kūrėjai ir organizacijos gali tvariai gyvuoti. Normalu, kad mes visko negalime matyti ir žinoti. Yra posakis: gali pasiekti bet ką, tik ne viską. Taip ir čia. Gamybos įmonė atlieka funkciją, kuri kuria vertę klientui viena ar kita forma. Tačiau tai yra vidinė ekosistema, kuriai, kad pamatytų išorę, reikia kitokių akių.

Kūrėjas gali būti tas laidininkas, kuris padeda atverti naujus horizontus. Juk nei įmonės ar organizacijos atsto-

JEI TURIME BENDRĄ EKOSISTEMĄ, VIENUR VYKSTA GAMYBA, KITUR – PREKYBA, LOGISTIKA, KŪRYBA IR T. T. ŽVELGIANT Į TAI IŠ MAKROPERSPEKTYVOS, ATRODO – GERAI VEIKIA, BET JEI PAŽIŪRĖTUME IŠ MIKROPERSPEKTYVOS, PAMATYTUME, KIEK YRA DAUG NEIŠNAUDOTO POTENCIALO. KAI KAS TURI TRŪKUMĄ, KAI KAS – PERTEKLIŲ.

vai, nei kūrėjas dar nežino, kas naujo gali atsirasti. Tačiau, jei prasideda bendradarbiavimas, pradeda kurtis naujos struktūros. Ir nebūtinai realizavimas per formą, bet kaip pagalbininkas ir idėjos skleidėjas.

Mokymo įstaigos, kurios turi žmogiškųjų resursų, dizaino programas, vadybos, rinkodaros žinių ir t. t., pradeda bendradarbiauti su veikiančia gamybos įmone, pasiūlydamos sprendimą: iš jų broko sukurti gaminį, kuris reprezentuos įmonės produkciją, jos variacijas pasitelkiant formą ir estetiką. Abi pusės gauna naudos ir kuria bendrą vertę.

– Jei po kelių dešimtmečių Jūsų kūryba būtų suvokiama kaip tam tikro lūžio taškas, kokį pokytį ji turėtų inicijuoti?

– Norėčiau, kad didžiausias pokytis įvyktų suvokiant pačią žmogaus savastį. Juk tik mes kuriame, statome, formuojame, bet kartu galime ir griauti. Tik nuo mūsų priklauso pasirinkimas. Ir, kaip minėjau, tvarumas prasideda iš vidaus – iš žinojimo, ko aš noriu, ar veikiu iš trūkumo kompensuoti ir užpildyti, ar duoti ir kurti.

Kalbu ne apie sukurtus gaminius, bet apie požiūrį į tai, ką matome ir kaip matome. Sulaužyti įsitikinimus, kaip turi būti ar kas turi būti, bet paklausti, ko noriu iš tiesų. Ir, manau, šios gaminių formos tai padeda suprasti.

Lurdos Kasilevičiūtės nuotr.

Rašė Jorė Janavičiūtė
Tarpautinis Berlyno kino festivalis, dar vadinamas Berlinale, prasidėjo nuo šių metų konkursinės programos žiuri prezidento Wimmo Wenderso spaudos konferencijos prieš festivalio atidarymą. Jos metu žurnalistai paklausus apie žiuri poziciją dėl solidarumo su Gaza, nuskambėjo frazė, kad kino kūrėjai turėtų likti už politikos ribų, nes tai, ką jie daro, yra priešinga politikai.

„Pele“ (Mouse, rež. Kelly O’Sullivan).
A24 nuotr.

„Go Cats Go“ nuotr.
Josephine Film Holdings LLC nuotr.

Sandra Weller nuotr.
Filmo „Karalienė prie jūros“ (Queen at Sea, rež. Lance’as Hammeris) komanda Berlinaleje.

„Momentas“ (The Moment, rež. Aidanas Zamiri).
A24 nuotr.

„Rožyno genėjimas“ (Rosebush Pruning, rež. Karimas Aïnouzas).
Sedgung nuotr.

„Karalienė prie jūros“ (Queen at Sea, rež. Lance’as Hammeris) nuotr.

„BERLINALE 2026“ BERLYNE, KAS TUŠ.

Tai daug ką nustebino – ne tik dėl to, kad tai pasakė W. Wendersas, bet ir dėl to, kad Berlyno kino festivalis būtent dėl savo politiško išsiskirdavo kitų didžiųjų kino festivalių kontekste. W. Wenderso frazė suteikė tam tikrą atspalvį visam festivaliui. Šia tema pasisakė visi, kas tik netingėjo. Negana to, Indijos rašytoja ir scenaristė Arundhati Roy nusprendė atšaukti savo dalyvavimą festivalyje.

BERLYNO MARATONAS

Šiais metais Berlyno kino festivalyje lankiausi penktą kartą, pastarąjį kartą čia viešėjau 2018 m. Užtruko suprasti (gal ir dabar dar bandau), į kokį festivalį ir į kokį Berlyną, iki pandemijos buvusį netgi tam tikra mano identiteto dalimi, sugrįžau.

Pasirinkau žiūrėti ir apžvelgti ne tik konkursinius, bet ir kitų Berlinalės programų ryškiausius filmus, juolab kad tiek apie juos, tiek apie festivalį aplankysiančias kino žvaigž-

des jau buvo žinoma dar neprasidėjus renginiui.

Man teko praleisti pirmąjį festivalio savaitgalį, tad pirmosios aistros jau buvo kiek apimusios, festivalis – įsivaizavęs. Pirmasis šių metų festivalio mano matytas filmas – konkursinėje programoje rodytas Hannos Bergholm siaubo filmas „Tamsos padaras“ (Nightborn) – Suomijos, Lietuvos, Prancūzijos ir Jungtinių Karalystės bendros gamybos darbas, kurį koproduisavo lietuvių prodiuseris Artūras Dvinelis. „Tamsos padaras“ filmuotas Lietuvoje ir jame vieng pagrindinių vaidmenų atlieka „Hario Poterio“ žvaigždė Rupertas Grintas. Filmą pasakoja apie porą – Sagą ir jos vyrą britą Joną, kurie persikelia gyven-

ti į namus viduryje miškų, kuriuose Saga praleido didelę dalį vaikystės, norėdami čia pradėti ir auginti kūdikį. Vos tik jam gimus, Saga supranta, kad kažkas yra smarkiai ne taip, tačiau visi kiti galvoja, kad jai pogimdyminė depresija. Poros santuoka pradeda klibėti.

Komandos, ypač filmo dailininkų ir aktorijų, darbas šiame filme tikrai itin profesionalus, matome Suomiją puikiai atvaizduojančius ir pasaką primenančius Lietuvos miškus. Tačiau šis filmas, deja, ne iki galo išnaudoja savo potencialą – nepasiūlo nei netikėtų siužeto posūkių, nei naujų požiūrių į temą ar žanrą.

POLITINIO KOREKTIŠKUMO RIBŲ TYRINĖJIMAI

Kitos dienos rytą pradėjau nuo Lance’o Hammerio filmo „Karalienė prie jūros“ (Queen at Sea). Jis pasakoja apie demencija sergančią Lesli (aktoriė Anna Calder-Marshall) ir ją mylintį ir besirūpinantį vyrą Martiną (aktorius Tomas Courtenay), kuriuos vieną die-

ną intymių santykių metu užklumpa Lesli dukra Amanda (Juliette Binoche). Ji iškviečia policiją ir viskas pradeda risti žemyn. Ar mama pajėgi suprasti, kas vyksta, ar Martinas tik ją naudoja? Kaip demencija sergantis žmogus jaučia artumą, ar jam jis reikalingas, kiek žmogaus savasties iš tiesų išlieka? Šis filmas iškėlė tikrai įdomų klausimą: ar mūsų woke eroje politiškai korektiškas, teisuoliškas elgesys visada yra geriausias variantas? Paraleliai įterpiama Amandos paauglės dukters, jos brendimo ir pirmųjų intymumo paieškų linija. Tai vienas įdomiausių Berlyne matytų, mažiausiai girdėtas temas nagrinėjantis filmas su puikiu, netikėtų siužeto vingių kupinu scenarijumi. Vis dėlto filmo pabaiga atrodo tarsi iš kito kūrinio ir tai šiek tiek sugadina bendrą įspūdį. Aktoriai A. Calder-Marshall ir T. Courtenay už tikrai įtaigiai sukurtus vaidmenis pelnė „Sidabrinį lokį“ kaip geriausi antraplaniai aktoriai. „Karalienė prie jūros“ taip pat pelnė didįjį Berlyno festivalio žiuri prizą.

Į Berlinalę atkeliauja nemažai filmų, kurių premjeros įvyko Sandanso kino festivalyje. Vienas tokių – „Momentas“

„Džozefina“ (Josephine, rež. Beth de Araújo).

„Vienišiausias žmogus mieste“

„Allegro Pastel“ (rež. Anna Roller).

„Tamsos padaras“ (Nighborn, rež. Hanna Bergholm).

„Vienišiausias žmogus mieste“ (The Loneliest man in Town, rež. Tizza Covi, Raineris Frimmelis).

„Filipiñana“ (rež. Rafaelis Manuelis).

„Arru“ (rež. Elle Sofe Sara).

„The Moment“ (rež. Aidanas Zamiri).

„Kadčas iš filmo“

„Kadčas iš filmo“

Pradedama taikyti įvairias priemones, kad šis išsikraustyti. Vyras prisimena senas svajones ir sutinka seną simpatiją. Ar jis pasiryš pokyčiams? Filmas patiks suomių režisieriaus Aki Kaurismäki gerbėjams.

je“ gerbėjams, pasakojantis apie šiuolaikinę porą, jų santykių kelionę ir pasirinkimus įžengiant į 35-uosius gyvenimo metus.

Vienu ne tokiu akivaizdžiu festivalio hitu tapo filmas „Filipiñana“ (rež. Rafaelis Manuelis) iš „Perspektyvų“ programos. Ši programa festivalyje vyksta antrus metus, joje rodomi debiutiniai filmai iš viso pasaulio. Tikimasi, kad ši programa taps tokia pat reikšminga kaip Kanų „Un Certain Regard“. „Filipiñana“ perkelia žiūrovus į Filipinų golfo klubą, kuriame įsidarbina septyniolikmetė Izabelė. Ji keliauja per įvairias klubo erdves ir sutinka skirtingų žmonių – tai padeda suprasti, kas slėpi po tobulai atrodančiu klubo paviršiumi. Šis filmas papirko mizanscenis – senokai mačiau filmą, taip puikiai jas išnaudojantį. Kiekvienas kadras užpildytas veiksmu pasitelkiant kompozicijas, spalvų paletę, choreografiją, garso dizainą ir kitus kinematografinius elementus, per jas skleidžiasi tema – socialinė nelygybė. Kinematografinė prasme tai vienas įdomesnių pastaruoju metu matytų filmų apskritai.

Keliauju pasižiūrėti Davido Lyncho tapybos parodos „Pace“ galerijoje. Įsėdu į *ringbahn* (žiedinė miesto traukinių linija) traukinį. Stebiu miestą. Prisimenu, kaip kadaise lankiau draugę, kuri gyveno namelyje medyje slaptame *trailer'ių* parke. Atrodo kaip kitas gyvenimas. Įdomu, kas liko iš mano tada pažinto Berlyno. Merginos, kurių „Airbnb“ bute apsistoju, pasakoja, kad Berlynas pasikeitė, žmonės nebe taip eina į klubus, visi rūpinasi savimi (na, aišku, jei nori *techno* kelionės, tai tikrai į ją rasi). Nesinori išvykti, norisi suprasti: Berlyne, kas gi tu?

kaip Callumas Turneris, Riley Keough, Elena Anaya, Elle Fanning, Pamela Anderson ir kt., o scenarijų parašė Yorgos Lanthimos filmų scenarijų bendraautoris Efthimis Filippou, buvo tikėtasi ko nors panašaus į graikų keistosios bangos filmus. Vis dėlto apie šį filmą Berlinkėje sklاندė labai skirtingos nuomonės. Kai kurie mano kolegų juo šlykštėjosi, ypač tam tikromis scenomis, ir teigė, kad filmas absoliučiai nieko nepasako. Kiti nebuvo tokie negailestingi, tačiau ir negyrė. Mano nuomone, filmas sukurtas profesionaliai, aktoriai puikiai atlieka savo darbą, jis tikrai stilingas, tačiau pristigo naujų įžvalgų, temos permąstymo ir jis liko tik turiniu neužpildyta forma.

Išsiskyrė samių filmas „Arru“ (rež. Elle Sofe Sara) – su miuziklo elementais besipinanti drama apie šeimą, kurią norima iškeldinti iš gimtųjų žemių, kur gyvena jos elniai. Kovoiant už žemę, į paviršių išsiveržia giliai slėptos šeimos traumos.

Vakare žiūriu „Tikrą apsinuoginimą“ (*Truly Naked*, rež. Muriel d'Ansembourg) apie paauglį, kuris padeda savo tėčiui pornoaktoriui filmuoti pornografinius filmus. Vieną dieną vaikiną suartėja su nauja klasioko. Jam (ir mums kartu su juo) tenka permąstyti intymumo suvokimą.

MAŽIEJI RADINIAI

Berlinkalė tęsiasi – tiek lakstau tarp skirtingų Berlyno kino teatrų, kad jau jaučiu raumenis. Berlynas dar gerokai įšalęs, milžiniškose kino teatrų salėse pradeda girdėtis šniurkščiojimas chorų.

PALIEKANT BERLYNĄ

Festivalio pabaigoje rodomas vienas geriausių mano matytų šio festivalio filmų – „Džozefina“ (*Josephine*), kuris Sandanase jau pelnė Didįjį žiuri prizą. Tai antrasis režisierės Beth de Araújo filmas, pasakojantis apie mažą mergaitę, kuri, ryte išėjusi su tėčiu į San Fransisko parką, pamato išprievartavimą. Kai tėtis puola vyti užpuoliko, ji su auka lieka laukti automobilyje. Ką tik idiliškame pasaulyje gyvenusi mergaitė pradeda matyti pasaulį kaip pavojingą vietą, jai prasideda pykčio priepuoliai, ji turi liudyti teisme. Tai istorija apie mergaitę, kuri turi suaugti pernelyg anksti. Istorija paremta režisierės atsiminimais, filmas kurtas net dvylika metų. Tai gyvas, kvėpuojantis, jautrias temas liečiantis, išmintingas filmas.

Tuo pačiu metu skelbiami prizus laimėję filmai. Iš prizus pelniusių filmų gailiuosi nepamačiusi „Auksinį lokį“ už geriausių filmą pelniusių „Geltonų laišky“ (*Yellow Letters*, rež. Ilkeris Çatakas) ir „Roz“ (*Rose*, rež. Markus Schleinzeris), Sandrai Hüller atnešusį geriausios aktorės titulą. „Roz“ Berlyne dažnai buvo linkniuojami kaip puikus filmas. Apdovanojimų ceremonijoje irgi nevenyta politikos.

Sudomina „Panoramos“ programos filmas „Pelė“ (*Mouse*, rež. Kelly O'Sullivan). Istorija – apie drauges: tylią Minnie ir dramos būrelio žvaigždę Callie, kai Minnie, netekusiai Callie, tenka orientuotis vienai, užmegzti naujus ryšius ir atrasti savo identitetą. Šis amerikiečių *indie* žanro filmas patraukia savo grynumu ir primena senus gerus amerikietiškus nepriklausomų filmų laikus, kai pradėjau domėtis ir mėgti kiną.

Pavyksta patekti į filmo „Allegro Pastel“ (rež. Anna Roller) seansą pagal Leifo Randto to paties pavadinimo bestsellerį. Tai filmas Sally Rooney ir „Blogiausio žmogaus pasaulyje“

Paminėčiau ir austrų „Vienišiausių žmogų mieste“ (*Loneliest man in Town*, rež. Tizza Covi, Raineris Frimmelis). Įdomu, kad šis filmas sukurtas dokumentinės fikcijos principu, čia tikrasis atlikėjas Alas Cookas vaidina Aloisą Kochą, tokio paties sceninio vardo bliuzo atlikėją, ištikimą Elvio gerbėją. Jis yra paskutinis daugiabučio gyventojas, pastatą norima nugriauti, bet vyras nori pasilikti.

+

+

Grįžusi į Vilnių sėdu prie šio teksto. Pirmąją dieną dar jaučiu merkiančio pirmo pavasario lietaus gaurą ir, atrodo, vis dar sūpuoja kelionė *ringbahn* traukiniu. Pirmą kartą šiais metais pajusta pavasario gaiva netrukus išnyksta, tačiau per pirmąją konferenciją užsikūrusi politinių klausimų drama vis nenumiršta. Netgi norėta nušalinti festivalio vadovę Tricią Tuttle už propalestinietiškas dalyvių kalbas festivalio uždarymo ceremonijos metu. Vėliau buvo siūloma, kad ateityje visi festivalio dalyviai turėtų pasirašyti antisemitinį elgesio kodeksą ir t. t. Įsijungiu Charli XCX kurtą „Vėtrų kalno“ garso takelį ir brendu per paskutinį šios žiemos sniegą.

+

+

Rašė dr. Kristina Stankevičiūtė (VILNIUS TECH)

Vasario viduryje socialiniuose tinkluose nubangavo vaizdo įrašas, kuriame žinomas turinio kūrėjas Sosa LDN, kalbinantis žmones Paryžiaus gatvėse, netyčia užšnekina jauną stilingai atrodantį vyruką – šis pasirodo besantis lietuviškos mados entuziastas ir ramiai, su tipiškam madistui būdingu atsainumu išdėsto, kad Londone, Romoje, Milane ir Paryžiuje žmonės rengiasi tikrai neblogai, bet jums, bičiuliai, reikėtų atvažiuoti į Lietuvą ar kitas Baltijos šalis ir pamatyti, ką dėvėti renkasi tenyškščiai. „Būsime nustebinti, kaip gerai žmonės ten rengiasi. Apskritai būsite maloniai nustebę. O jei gyvenate Londone ar Paryžiuje – tai vos dviejų valandų skrydis. Tiesiog įsėdate į lėktuvą – ir nuostabi savaitgalio išvyka.“

Gatvės mados Vilniuje.

PAMAŠTYMAI APIE MADĄ LIETUVIŠKOJE SOCIALINĖJE

Portalo *delfi.lt* teigimu, įrašo komentaruose – didžiulis palaikymas: „Po šiuo įrašu pasipylė komentarai, tarp kurių – ir tautiečių džiaugsmas išgirdus tokią pozityvią nuomonę.“ „Greetings from Lithuania!!! Linkėjimai!!!! Faina matyti!!!“ – komentavo aktorius Kirilas Glušajevs. „Sakau kaip latvė – jis tikrai nemeluoja“, – rašė kita komentatorė. „Visiškai pritariu. Baltijos šalių gyventojai – išties stilingi“, – komentavo dar vienas. „Esu juodaodis, gyvenantis Lietuvoje. Tam, ką jis išsakė, – jokių priekaištų. Tai yra faktai. Vasarą miesto centre pats mados sezonas, nes gražu matyti gerai apsirengusius žmones, užsiimančius savo kasdienėmis veiklomis“, – rašė dar vienas.

Tuo tarpu Lietuvos gatvėse ir socialiniuose tinkluose vis kyla diskusijų apie netinkamą svarbių viešų asmenų Lietuvoje aprangą. Tai užkliūva prezidentienės suknelės, tai premjerės rankinės, tai kokia ministrė ar parlamentarė nepakankamai ar per daug raiškiai apsirengia, pasidažo ir pan. Ir, beje, kaip teisingai yra pastebėjusi mados žurnalistė Deimantė Bulbenkaitė, dauguma šių komentarų strėlių skrieja į moterų pusę. Tik kritiškasis Rožinis Pudelis propaguoja lyčių lygybės politiką ir kiauksi ant visų iš eilės.

Tačiau feministinės nuostatas šįkart bandykime palikti nuošalyje ir pasikalbėkime apie mados reikšmę platesniems mūsų visuomenės sluoksniams nei Vilniaus burbulu gyventojai.

MADA AR APRANGA

Sekdami anglakalbe tradicija, mada pastaruoju metu ėmė vadinti viską, kas susiję su apranga, stiliumi ir išvaizda. Tai ypač būdinga viešajam diskursui, kurį užkariavo mados žurnalistai, ekspertai ir įvairūs „madą mylintys“ madistai ir madistės, skaitantys ir vartojantys anglakalbes medijas (turiu prisipažinti, kad ir man tenka kartais nusizengti šiuo klausimu). Tačiau tai nėra

teisinga ir / ar objektyvu nei anglų, nei lietuvių kalboje. Prisiminkime, kad mada pagal žodyno apibrėžimą yra „tam tikru laiku visuomenėje vyraujantis stilius (drabužių, papuošalų, kitų aksesuarų, architektūros, maisto, literatūros kūrinijų ir kt.), periodiškai pasikartojantis su tam tikrais pasikeitimais ir patobulinimais. Siauresne prasme – aprangos stiliaus kaita, savo ištakomis siekianti XVII a. Prancūzijos karaliaus dvarą, kurio rengimosi būdas buvo pavyzdžiu kitoms Europos šalims“.

Mados tyrinėtojai nurodo, kad mada apskritai yra simbolinis reiškiny – drabužiai tampa mada tik tada, kai įgauna tam tikrą simbolinį madingumo statusą arba vertę, kurią gali suteikti įvairūs dalykai, tokie kaip, pavyzdžiui, komentarai spaudoje ar socialiniuose tinkluose.

Būtent todėl mada dažnai suvokiama kaip efemeriskas, nuolat kintantis dalykas, dėl savo nepastovumo laikomas įnoringu, paviršutinišku ir blaškumu tendencijų tarsi koks rudeninis klevo lapas. Taigi galbūt ir nenuostabu, kad per amžius susiformavusioje sėslaus, pastovaus ir pragmatiško lietuvių (pa) sąmonėje šis nelabai rimtas dalykas neatrodo vertas didelio dėmesio. Mados besivaikantys

arba išjuokiami, arba į juos žiūrima iš aukšto. Beje, mados atžvilgiu neretai galima pastebėti ir tai, ką britai vadina save menkinančiu humoru, – tūlas Lietuvos pilietis savikritiškai pareiškia, kad mados neišmano ir renkasi dėvėti klasikinį kostiumą ar – gerokai dažniau – džinsus ir marškinėlius (dar – treningų savaitgaliais ar kelionėse). Tačiau įdomu, kad mados ir aprangos būtent „paprasti žmonės“ iš esmės nepainioja. Ir, jei kalbėsime apie dėmesį aprangai, tikriausiai reikia sutikti su straipsnio pradžioje minėtais komentarais, kad jai dėmesio pas mus skiriama tikrai nemažai. Kostiumas, aprangos istorija, stilius iš esmės yra pažįstamos sąvokos ir gerbiami dalykai (nors išmanymo apie juos galėtų būti ir daugiau).

Beje, ar atkreipėte dėmesį, kaip pasikeičia TV vedėjų / žurnalistų / radijo laidų vedėjų / politikų / kitų pašnekovų intonacijos, jei jų viešai užklausiama apie jų kostiumus / drabužius / požiūrį į madą ar pan. (išskyrus madai skirtą LRT radijo laidą „Tendencingai“, kurioje išties aptarinėjami rimtesni dalykai, todėl pašnekovų balsai, jei ir kinta, tai tikriausiai dėl kitų priežasčių)? Tarsi sekti madą būtų koks nors gėdingas, menkas ir netgi nelabai padorus užsiėmimas,

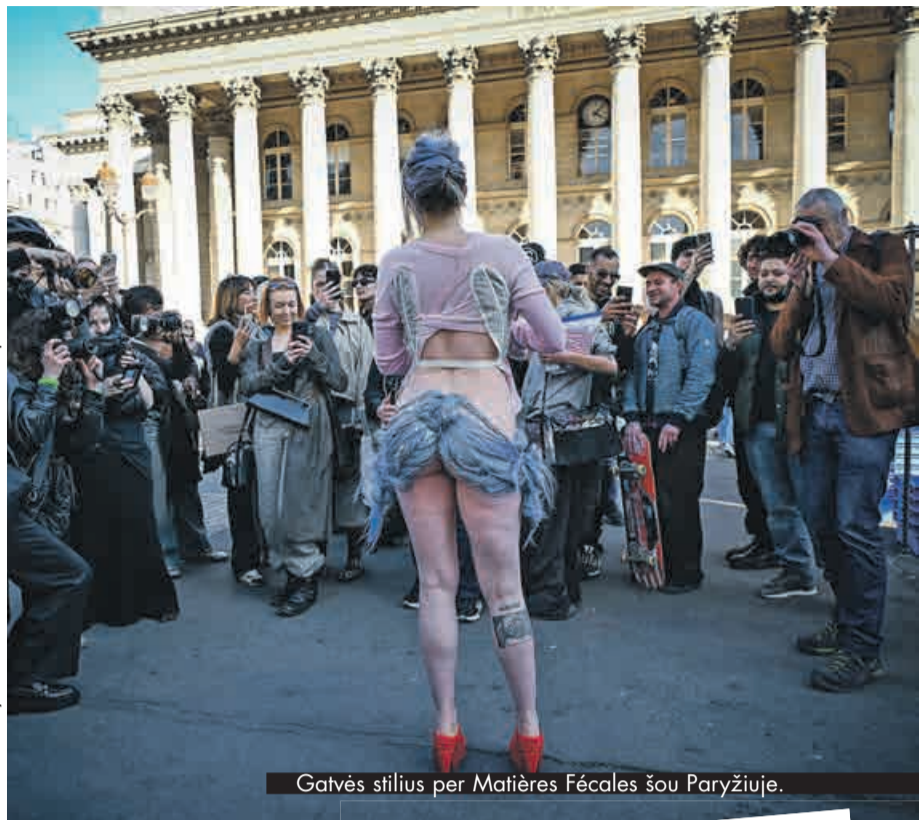
Diana Nausėdienė.

Inga Ručginienė.

Praeiviai Madride.

Gatvės stilius per Matières Fécales šou Paryžiuje.

OS POZICIJAS DARBOTVARKĖJE

o viešai apie tai prisipažinti – dar labiau gėda ir nepatogu. Kartais norisi surengti dar vieną akciją „Nebegėda“ – tik šįkart ne apie seksą, o apie madą, stilių ir jų panašumus bei skirtumus...

KAS TA MADOS SOCIALINĖ DARBOTVARKĖ?

Vis dėlto, atskyrus madą nuo aprangos, diskusija apie mados reikšmę, ko gero, netaptų smarkiai aiškesnė. „Priklausomai nuo šalies, mados ir drabužių vaidmuo skirtingas. Kai kuriose šalyse madingas ir tinkamas rengimasis yra norma visoms visuomenės klasėms, o yra šalių, kuriose mados vaidmuo nesvarbus ir yra labai žemai socialinėje darbotvarkėje, rašo tyrinėtojai Timas Jacksonas ir Davidas Shaw. Kokios yra tos kai kurios šalys, tarsi lyg ir žinome be papildomų tyrimų – stilių ir madą diktuoja Prancūzija, Italija, Ispanija; kaimyninėje Lenkijoje taip pat labai svarbu tinkamai rengtis, nors stilius čia – gan specifinis; Didžiąjai Britanijai būdinga ekscentrika ir drąsa derinti nesuderinama; o štai, tarkime, Graikijos ar Suomijos stiliaus ir mados pulsą užčiuopti gerokai sunkiau. Žinoma, tokie stereotipai išties nieko labai rimto nepasako ir turi daugybę išimčių, tačiau jei jau kalbame apie tokį didelį ir įvairialypį objektą kaip vienos ar kitos šalies visuomenė, apibendrinimų išvengti nepavyks.

Akivaizdu, kad socialinis vieno ar kito reiškinio vertinimas priklauso nuo daugelio dalykų ir dažnai yra nulemtas aplinkos, istorinių aplinkybių ar kultūrinių tradicijų. Prancūzų dėmesys išvaizdai neabejotinai susijęs su mados

užgimimo Versalyje istorija ir ypatinga mados pramonės padėtimi nacionalinėje ekonomikoje; Italijos visuomenės mados jausmą iki šiol veikia meno ir kultūros vertybėse paskendus aplinka (argi įmanoma turėti blogą skonį, kai tavo nuo gimimo supa Romos, Milano, Venecijos ar kokio Italijos kaimuko gamta ir architektūra?); Ispanijoje, atrodo, sėkmingai derinama tiek pramonės, tiek estetiškos aplinkos faktoriai. Tuo tarpu, pavyzdžiui, pragmatiškoje (ir, pažymėkime, ilgą laiką protestantiškoje) Vokietijoje daugelį amžių buvo akcentuojamas darbas ir tvarka, mažiau dėmesio kreipiant į išvaizdą.

„Vaikeli, kokios mados, kai beveik visus metus temperatūra lauke apie +30 °C! Todėl man čia ir patinka – niekam nesvarbu, kaip esi apsirengęs“, – pasakojo architektė Roma, išvažiavusi gyventi į Kiprą. Tą patį kalba ir Maltoje gyvenantis bičiulis – čia svarbu kokybiški *flipflopai*, o tipiška biuro apranga – šortai ir trumparankoviai marškinėliai. „Švarką laikau darbe, – sako jis. – Niekur kitur man jo nereikia.“

Šia prasme Lietuvoje nėra taip dramatiška kaip Kipre ar, pavyzdžiui, Islandijoje. Turime visus keturis metų laikus ir nors mėgstame padejuoti, kad jie visi yra ruduo ar kad juos visus reikia peržioti, laiko ir erdvės pasireikšti stiliui ir madai lyg ir užtenka. Tai įrodo ir straipsnio pradžioje minėti komentarai. Tačiau ar galime sakyti, kad mados pozicija socialinėje darbotvarkėje – gana aukšta? Ar galime kalbėti apie lietuvišką stilių ir, kas gerokai įdomiau, apie lietuvišką skonį?

INSTITUCINIS POŽIŪRIS Į MADĄ

Geriau pagalvojus, šie klausimai kiek nukrypsta nuo straipsnio temos, todėl juos kol kas atidėkime vėlesniems laikams. Įdomiau būtų vis dėlto grįžti prie pradinės išsikeltos problemos: tai kaipgi vis dėlto su ta mada – simboliškai aprangos / stiliaus / išvaizdos verte ir jos interpretacijomis, kaip yra su tuo mados reiškinio Lietuvoje, kokia jo visuomeninė, kultūrinė ir netgi politinė padėtis įpusėjus XXI a. trečiajam dešimtmėčiui?

Žvelgiant į individualų piliečių įsitraukimą, mada besidominčių netrūksta – dauguma mados renginių (nuo „Sustainable Fashion Week“ iki VDA Mados dizaino katedros absolventų baigiamojo šou) vargiai sutalpina lankytojus; gausiai lankomi ir kiti mados formatai, pavyzdžiui, paskaitos (netgi mokamos), leidžiami keli mados žurnalai palyginti nemažais tiražais.

Tačiau, vertinant sisteminiu lygmeniu, tenka sutikti su VDA docente, Mados magistrantūros studijų programos vadove Juste Tarvyde, teigiančia, kad institucinio dėmesio madai Lietuvoje nepakanka. Laidoje „Tendencingai“ J. Tarvydė pasakojo apie praėjusio amžiaus 10-ojo dešimtmečio požūrį į mados pasaulį – tada, iškart po nepriklausomybės atgavimo, mada buvo ant bangos: pavyzdžiui, mados festivaliui „In Vogue“ ir kitiems renginiams dėmesys buvo skiriamas valstybiniu lygmeniu, suprantant mados politinę ir reprezentacinę reikšmę, mados kūrėjams buvo steigiamos specialios premijos, o pats

AKIVAIZDU, KAD SOCIALINIS VIENO AR KITO REIŠKINIO VERTINIMAS PRIKLAUSO NUO DAUGELIO DALYKŲ IR DAŽNAI YRA NULEMTAS APLINKOS, ISTORINIŲ APLINKYBIŲ AR KULTŪRINIŲ TRADICIJŲ.

2026 m. Milano mados savaitės „Diesel“ gatvės stilius.

festivalis vyko Operos ir baletų teatre (tai savaime liudija ypatingą renginio reikšmę), nors tokia erdvė tikrai nebuvo itin tinkama podiumui. Į madą ir dizainą buvo žiūrima kaip į valstybės įvaizdžio dalį.

Vartotojas, savo ruožtu, idealizavo vakarietišką madą. Tuo tarpu lietuviška prekė buvo pasąmoningai asocijuojama su namine mada (ilgus metus tai reikėdė namuose siūtus ir megztus drabužius) ir, galime įtarti, todėl buvo laikoma mažiau vertinga.

Galbūt su tuo reikia sieti ir šio amžiaus pradžioje lietuvišką madą ištikusių pauzę, užsitęsusių iki dabar. Nors pastaruosiu metu čia atsiranda vis daugiau judėjimo, instituciniai pokyčiai vyksta nepaprastai lėtai. Tiek mados žurnalistai, tiek kiti mados lauko veikėjai vis dar klausinėja vieni kitų – ar mada yra visavertė Lietuvos kultūros lauko dalis? Ar meno parodose eksponuojami mados objektai turi teisę vadintis pakankamai tinkamais kitų meninių objektų kaimynais? Ar tai, kad dizaino srityje stipendijas gauna vis daugiau mados kūrėjų, yra normalu, ar tai reikia kaip nors atskirai švęsti?

Pauliaus Peleckio / BNS nuotr.

„Sustainable fashion week“ akimirks.

Šie puikūs klausimai, kurie išties yra ir pateikiami laiku, ir aktualūs, vis dėlto rodo keistą paradoksą: patiems mados žmonėms lyg ir aišku, kad mada yra tokia pat svarbi ir aktuali kultūros dalis, kaip kitos, tačiau kažkodėl bendra visuomeninė nuotaika to tarsi ir nerodo. Kitaip tariant, mados pozicija socialinėje darbotvarkėje išlieka nesaugi, net jei ir yra pakankamai apibrėžta.

APIE MADOS SISTEMOS TRŪKUMUS

Žinoma, reikia suprasti, kad mada dešimtajame dešimtmetyje, kaip teisingai nurodo J. Tarvydė, buvo pats greičiausias ir tiesiausias kelias į geidžiamiausias vakarietiško gyvenimo būdą ir stilių. Tuo metu beveik visi buvome vargšai, kurių skonį formavo Gariūnai, o vėliau jau Juozas Statkevičius, tik jo patarimais sekti ne visi galėjo sau leisti (beje, dizaineriui būdingi griežti pasisakymai tautiečių skonio ir mados pojūčio atžvilgiu gal ir teisingi, bet gali turėti gan prieštaringą poveikį). Tačiau šiandien nebetrūksta nei informacijos, nei galimybių, nei objektų įvairovės tiek mados, tiek skonio, tiek stiliaus poreikiams tenkinti. Tai kodėl vis dar nepatogu domėtis mada, jei nesitiki kaip nors tiesiogiai su ja susijęs profesiniais ryšiais? Ir kas rodo, kad Lietuvoje nėra pagarbos mados reiškiniui, nors tiek daug apie ją kalbama?

Visų pirma, tai, tikriausiai, socialinės ir kultūrinės mados reikšmės refleksijos trūkumas. Mados studijų disciplina – gana nauja ir pasauliniu mastu, bet skaičiuoja jau trečią dešimtmetį, tačiau Lietuvoje dar beveik nežinoma. Lietuviškos mados istorijos tyrimų beveik neturime (taip, žinau, kad keletas jų yra, tačiau tai lašas jūroje). Mados pramonė, sunykusi praėjusio amžiaus pabaigoje, tokia ir liko, o šiandien apskritai yra išbraukta iš prioritetinių pramonės šakų sąrašo. Todėl iš esmės neveikia mados sistema, kurios kraujo apytaką ir sudaro renginiai – mados savaitės ir panašūs verslo ir kūrybinio sektoriaus susitikimai. Juose vyksta mados talentų paieškos ir „prekyba“: dizaineriai pristato savo idėjas, o gamintojai gali pirkti arba jas, arba patį dizainerį, t. y. samdyti jį nuolatiniam darbui ar bent jau kolekcijai sukurti. Kaip sako J. Tarvydė, nevyksta „mados komercializavimas“. Beje, jos teigimu, ši problema gerokai mažesnė tiek Latvijoje, tiek Estijoje, kur sistema veikia gerokai sklandžiau, mados savaitėjų metu vyksta kontaktų mainai, duodantys realios naudos tiek dizaineriams, tiek įmonėms.

Lietuvoje vykstančiuose mados renginiuose nuo pat jų atsiradimo pra-

džios buvo akcentuojamas šou elementas – į juos parduodami bilietai ir jie yra laisvai prieinami visiems, galintiems tuos bilietus nusipirkti. Tai kuria atvirumo įspūdį, tačiau duoda mažai gražos tiek žiūrovui (kaip pramoga, mados šou yra tikrai specifinė ir, įvertinus trukmę bei auditorijos komfortą, nepigi), tiek dizaineriui, kuriam tenka pačiam susimokėti už šį viešumo spektaklį. J. Tarvydė taip pat kalba apie tam tikrą lietuviško mados pasaulio uždaramą: užsienio kūrėjų vardų ir veidų – tikrai nedaug. Nors, įvertinus ką tik minėtą sistemą neveikimą, ko jiems čia važiuoti...

Mada kaip muziejinis eksponatas yra nuostabi reklama, tinkanti beveik bet kokioms muziejinėms vertybėms populiarinti, tačiau šis pranašumas išnaudojamas kol kas labai menkai...

Lietuviškas mados diskursas apskritai nėra labai savarankiškas, vis daірomės į Paryžių ar Niujorką, ar dar kur nors. Nors pastaruoju metu situacija gerėja, tačiau vis dar nedaug dėmesio skiriama Lietuvoje kuriamai madai ir jos diktuojamoms tendencijoms – ar išvis tokių yra? Madų žurnalų skaitytojų ratas nedidelis, vyrauja interneto portalai ir jų stiliaus vadovai, kuriuose dažniausiai pateikiamos praktinės tendencijų rekomendacijos, nes jos, reikia manyti, reikalingiausios. Mados edukacijos formos – gan standartinės ir ne itin gausios. Mados kritiko pozicija apskritai beveik nežinoma – kita vertus, užsiimti šiuo amatu, statančiu į pavojų jautrias mados kūrėjų sielas, yra be galo drąsu net gerokai didesnėse šalyse... Štai dėl ko didžiausiu lietuviško mados pasaulio herojumi turėtų būti karūnuotas Rožinis Pudelis. 🐼

AR GALIME KĄ NORS PAKEISTI?

Taip tarsi savaime peršasi gan nemaloni išvada, kad lietuviškoje kultūroje mados ir aprangos santykis – nelabai draugiškas. Kita vertus, mados pramonę krečiant skandalams, vaikytis madų tapo nebemadinga ir net kažkaip nebepadoru. Tai gal ir nereikia mums tos mados, užteks stiliaus, ypač to *elegantiško*, kuriuo žavisi dauguma lietuviškų mados žurnalų, stiliaus ir gyvenimo būdo leidinių, aprangos ir tendencijų vartotojų ir visų amžiaus grupių atstovai ir ypač atstovės?

Atsakymą kiekvienas galime rasti pats. Tik galbūt reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad mada, skonis ir ta išgirtoji elegancija yra miesto reiškinys, todėl šiolaikiniame urbanizuotame pasaulyje jos išvengti vargu ar pavyks. O apskritai mados idėjos nevertėtų nei idealizuoti, nei demonizuoti – jį kuria ir vartoja žmonės.

Jei manote, kad lietuviška mada verta platesnio dėmesio – puiku, tikrai galima rasti būdų tai išreikšti. Ugdyme savarankiškumą madoje ir estetikoje, vystykime savo unikalų kultūrinį braižą, palaikykime jaunos lietuvių dizainerius pirkdami jų gaminius, domėkimės jų kūryba, lietuviškais prekių ženklais, didžiukimės savo kultūrine tapatybe, lankykimės meno parodose, muziejuose – žodžiu, standartiniai patarimai. Ir, žinoma, jei koks Paryžiaus, Niujorko, Londono ar Honkongo nuomonės formuotojas paklaus, kokioje šalyje žmonės rengiasi geriausiai, drąsiai sakykime – pas mus, Lietuvoje. ☺

LIETUVIŠKAS MADOS DISKURSAI APSKRITAI NĖRA LABAI SAVARANKIŠKAS, VIS DAİROMĖS Į PARYŽIŲ AR NIUJORKĄ, AR DAR KUR NORS.

Kalbino Rasa Morkūnaitė

Kiek reikia laiko, kad už socialinės etiketės pamatytume žmogų? Fotografas ir dokumentikos kūrėjas Artūras Morozovas sako, kad kartais tam prireikia ne minučių ar dienų, o metų. Jo naujoji fotoesė knyga „Sutikau žmogų“ ir tuo pačiu pavadinimu kino ekranuose rodomas režisierės Gailės Garnelytės filmas – daugiau nei dešimtmetį trukusios kelionės rezultatas, kurioje susitikimai su žmonėmis tampa būdu pažinti ne tik kitą, bet ir visuomenę.

KAI NUSTOJI KLAUSTI – PRADEDI MATYTI: ARTŪRAS MOROZOVAS – APIE SUSITIKIMUS, VIRSTANČIUS ISTORIJOMIS

Fotografo A. Morozovo kelias į šį projektą prasidėjo dar dirbant fotožurnalistu karo zonos – nuo Sakartvelo iki Ukrainos fronto. Tačiau ilgainiui jam ėmė nebeužtekti greito reportažinio žvilgsnio. Jis pradėjo ieškoti kitokio santykio su fotografuojamais žmonėmis – tokio, kuris atsiranda ne per trumpą interviu ar padarius sensacingą kadrą, o per laiką, klausantis ir stebint jų kasdienybę.

Knygoje „Sutikau žmogų“ sugulė dešimties žmonių ir šeimų istorijos, fiksuotos Lietuvoje per pastarąjį dešimtmetį. Fotografijos ir esė atveria tyliu gyvenančią šalies pusę – vienišumo patirtis miestuose, bendruomenių audinį regionuose, kartų traumas ir gyvenimus, kurie retai patenka į žiniasklaidos antraštes.

Apie fotografiją kaip klausymosi praktiką, apie santykį su knygos herojais ir apie tai, ką ši kelionė atskleidė apie Lietuvos socialinį audinį – pokalbis su A. Morozovu.

– **Ką Jums reiškia „susitikti su žmogumi“ – kuo toks susitikimas skiriasi nuo įprasto fotografavimo ar dokumentavimo?**

– Ilgai maniau, kad skirtumo nėra. Dirbdamas fotožurnalistu apie tai negalvoji – leki, skubi, fiksuoji. Tačiau skirtis yra, ji juntama ir, tikiu, matoma fotografijose. Tai pajaučiau kurdamas šią seriją. Yra visai kas kita, kai pas fotografuojamą žmogų užsuki ne trumpo interviu, o turi galimybę stebėti jo kasdienį gyvenimą, daugybę situacijų, apie kurias nė nebūtum pagalvojęs. Kitaip sakant, mezgi santykį, kalbiesi ne apie socialinę atskirtį, o bendražmogiškos temomis, bandai pažinti, suprasti.

– **Ar buvo konkretus momentas ar susitikimas, po kurio supratote, kad ši medžiaga jau turi virsti knyga?**

– Pamenu, kai pradėjau kurti šią seriją apie socialinę atskirtį Lietuvoje, maniau, kad viskas čia ir taip gana aišku – ko aš, kaip žurnalistas, galiu nežinoti? Planavau apvažiuoti Lietuvą per porą mėnesių, pafotografuoti, pakalbinti ir visa tai sudėti į knygą. Praėjo aštuoneri metai nuo to laiko, o klausimų vis yra.

Tas lūžis įvyko sėdint pas pirmąjį pasakojimo herojų Povilą. Jo namai buvo sudegę, šeima iširo ir jis kelerius metus gyveno savo pirtyje. Be elektros, vanduo – tik šulinyje, miegojo ant pirties gulto. Ir gal tai buvo trečias kartais, kai pas jį apsilankiau. Sėdėjau su diktofonu ant priepirčio slenksčio ir jau nebeturėjau, ko klausti. Tuomet ėmiau stebėti ir matyti tai, ko net nenutuokiau esant. Pagalvojau, kad apie tokį sudėtingą reiškinį kaip socialinė atskirtis, aš ketinau papasakoti iš žmonių atsakymų. Tačiau juk klausimus formuluoju aš! Ir jie skurdūs, veikiami stereotipų, tad riboti. Tas susitikimas su žmogumi ir įvyko, kai atsisakiau savo žinojimo ir atvėriau jusles mane supančiam pasauliui.

– **Ar buvo situacijų, kai nusprendėte nefotografuoti, nors istorija atrodė labai stipri?**

– Buvo. Pirmiausia juk fotožurnalistu akis ieško skurdo temos dramų ir pigių to atributų – netvarkos, prie krosnies padėtų alaus butelių ar pan. Tačiau tai neįdomu – taip apie nepriteklių jau daugybę metų pasakoja dvi tragiškos

TV laidos. Tad įsidėjau spalvotą juostelę ir ėmiau fotografuoti pačius žmones, fiksuoti jų buitį, kasdienybę. Tuomet pasidarė įdomu. Buvo situacijų, kurių neįtraukiau į pasakojimą. Stengiausi užduoti klausimą – ar tai praturtins istoriją, ar, priešingai, ją sumenkins.

– **Knygoje pabrėžiate klausymosi, o ne vertinimo svarbą. Kaip praktiškai tai atrodo Jūsų darbe su žmonėmis?**

– Blogiausia, kas fotografui gali nutikti, – žvelgimas į kitus iš viršaus, narciziškas ir kvailas žinojimas, noras aiškinti. Fotografas Antanas Sutkus visuomet pabrėžė lygiavertiškumo su savo fotografuojamais žmonėmis svarbą. To išmokau ir dirbdamas šalyse, kur vyksta kariniai konfliktai, fiksuodamas žmones, jaučiančius didžiulę įtampą, neužtikrintumą. Ten labai greit atpažįstamas apsimitinėjimas, nenuoširdumas ar jautimasis viršesniau.

Šiame pasakojime man labai natūraliai sekėsi kurti lygiavertį bendravimą – daugiau klausyti, nei sakyti, nes nuoširdžiai norėjau pažinti. Tada ir įvyksta labiausiai praturtinantis pokalbis.

– **Kaip herojai reaguodavo į tai, kad jų istorijos bus publikuojamos knygoje? Ar jautėte atsakomybės našta?**

– Knygos formatą pasirinkau po pirmųjų interviu. Visų paklausdavau, ar jie mano, kad yra socialinėje atskirtyje, gyvena didesniame ar mažesniame nepritekliuje. Tuomet papasakodavau, kaip viskas vyks, ir paprašydavau leidimo. Jau pirmieji du žmonės man pasakė: „Gerai, suprantu. Pasakosiu, bet jei tik nebus internete.“ Socialiniai tinklai ir nekon-

troliuojami anoniminiai komentarai yra žiaurus, griaunantis ir skaldantis reiškinys.

Žinoma, jaučiu jaudulį ir atsakomybę dabar prieš jįms parodant šią knygą.

– **Ar palaikote ryšį su knygos herojais ir šiandien?**

– Taip, palaikau beveik su visais – užsi-mezgė tikrai brangios draugystės. Deja, trys jų jau mirę. Dar vienos moters nerandu, per pandemiją dingo kontaktas su ja. Tačiau su kitais bendrauju gana reguliariai.

– **Esate sako, kad karas Jus išmokė būti tyliu stebėtoju. Kaip ši patirtis pakeitė Jūsų fotografiją civiliniame kontekste?**

– Tai buvo didelė pamoka – kaip išklausti kitą (t. y. tau oponuojančią) pusę? Ar išvis reikia klausyti? Man tai nutiko, kai Sakartvele netikėtai atsidūriau rusų kontroliuojamoje pusėje. Taip pat Ukrainos okupuotose teritorijose pačioje karo pradžioje. Susidurdavau su karaiskais, kartą buvau suimtas ir jėga įsodintas į automobilį. Vienintelis būdas užmegzti tokius pokalbius yra būti maksimaliai drašiam ir nuoširdžiam, nebijoti išsakyti net tai, kas nepatogu jiems. Tai nelengva – jausdamas baimę nori sukti uodegą, prisitaikyti. Tai niekur neveda.

Apskritai daugelį dalykų reikia tiesiog patirti atviromis jauslėmis. Savo nuomonę kuriam laikui pasidėti kur nors toliau ir stebėti aplink tave vykstantį gyvenimą. Visi turėtume mokėti žvelgti į pasaulį, ne tik fotografai.

– **Kada pajutote, kad klasikiniai žurnalistiniai metodai Jums tampa per siauri?**

– Kaip ir visi taisyklių rinkiniai, jie apriboja. Tokia jų paskirtis. Tačiau kai nars-tome sudėtingas, kompleksines temas, tokias kaip socialinė atskirtis, žurnalistinių metodų, manau, nebepakanka.

– **Kuo Jums artimesnė antropologiškesnė prieiga prie dokumentikos, palyginti su fotožurnalistika?**

– Ji siūlo daug platesnį pažinimą. Pirmiausia – sulėtėti ir įsižiūrėti. Tada – megzti santykius, stebėti. Svarbi dalis yra ir vadinamieji lauko užrašai, t. y. tavo asmeniniai, vietoj užrašyti pastebėjimai, ir savianalizė. Interviu ir užfiksuota fotografija čia – tik dalis.

– **Fotografuojate žmones, kurie dažnai lieka visuomenės paribiuose. Ar pastebite, kaip keičiasi žiūrovo reakcija, kai jis susiduria ne su etikete, o su asmenine istorija?**

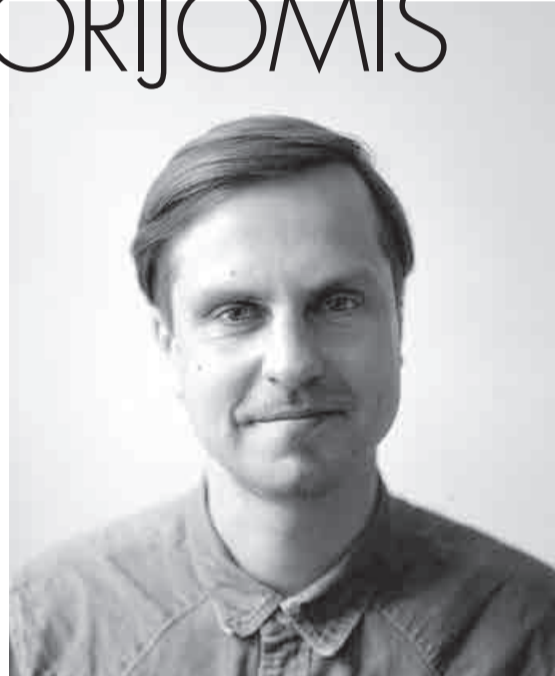
– Etimečių pasaulyje gyventi daug lengviau, tik reikia nepamiršti, kad ir pats tuomet esi su kokia nors etikete. Taip, pažintis su žmogumi, esančiu už to epitetą, populiariaus įvaizdžio, labai trikdė, erzina. Net per šio ciklo pristatymus buvo, kad vienas kitas žmogus labai paniškai reaguavo, negalėjo klausyti, priimti šių istorijų, kaltino. Daugelio ir mūsų aplinkoje yra sunkiau besiverčiančių žmonių, gyvenančių ne pagal įprastas visuomenės taisykles. Tai priimti nelengva, daug lengviau atsiriboti numojant ranka.

– **Ką ši knyga Jums pačiam atskleidė apie Lietuvos socialinį audinį?**

– Tai, kad esame susiję labiau, nei įsivaizduojame. Gyvename nedidelėje šalyje, todėl esame nepaprastai priklausomi vieni nuo kitų. Daug gali palaikymas, bet daug gali ir lengvabūdiškas kito smerkimas.

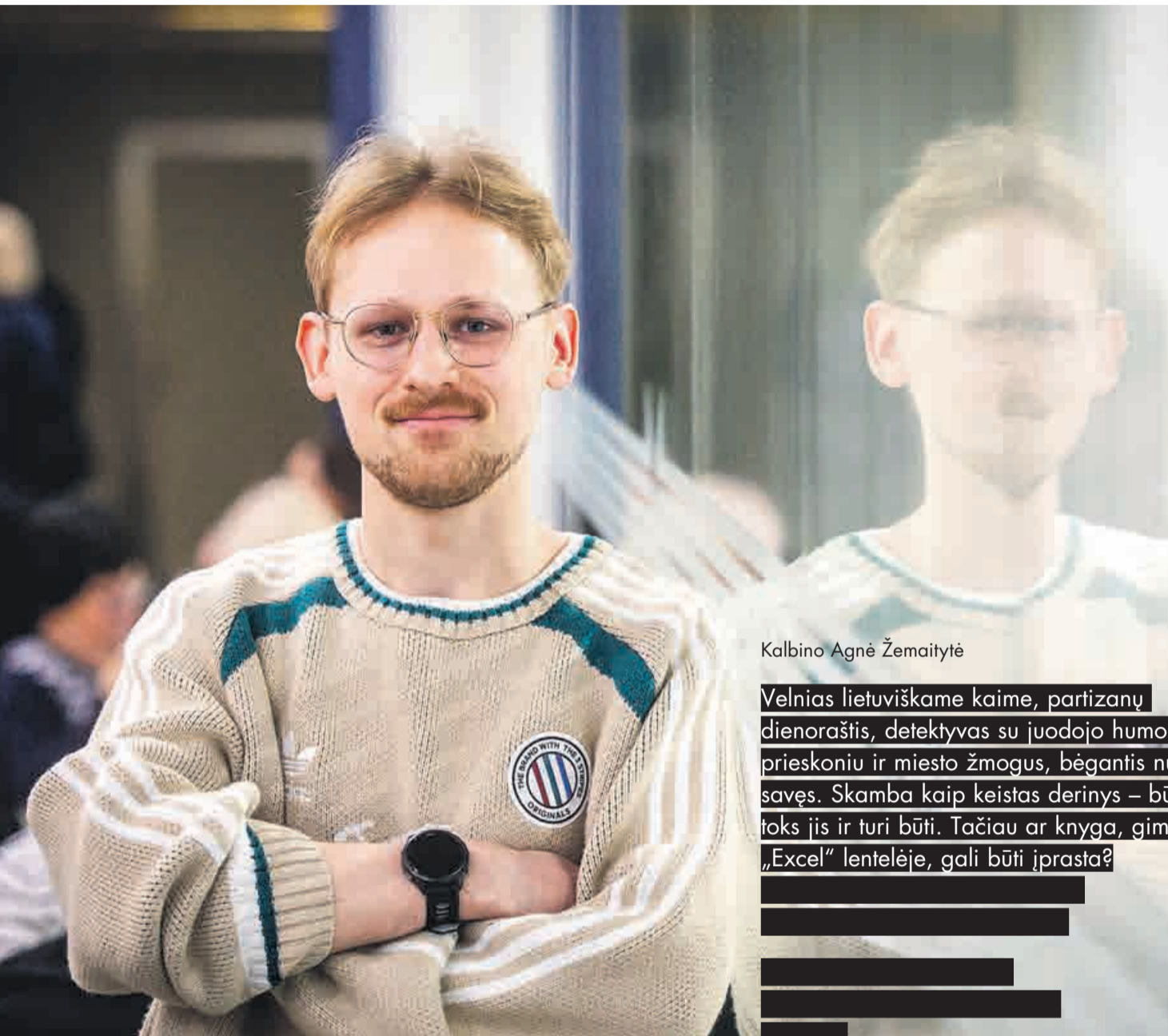
Tautvydo Stuko nuotr.

Tado Kazakevičiaus nuotr.

COSY CRIME SU LIETUVIŠ

pokalbis su debiutuojančiu rašytoju Kostu

Marius Morkevičius nuotr.

Kalbino Agnė Žemaitytė

Velnius lietuviškame kaime, partizanų dienoraštis, detektyvas su juodojo humoro prieskoniu ir miesto žmogus, bėgantis nuo savęs. Skamba kaip keistas derinys – būtent toks jis ir turi būti. Tačiau ar knyga, gimusi „Excel“ lentelėje, gali būti įprasta?

Šios knygos autorius, produkto vadovas ir futbolo komentatorius Kostas Strielkūnas tiki, kad literatūros paskirtis – provokuoti. Jo balsas literatūroje ironiškas ir žaismingas, bet nebijantis tamsos. Savo debiutiniame romane „Mieste nebetiki velniais“ jis kalba apie tai, apie ką dažnai mąstome tyliai: vidinius demonus, paveldėtą atmintį, kaltę, juoką ir bandymus susitarti su savimi.

Knygos skaitytojai dėl vieno aiškiai sutaria: jei manote, kad lietuviškas detektyvas negali būti ir juokas, ir kartu nejuokas, ši knyga tikrai privers persigalvoti. Taigi, po velnių, kodėl neįmanoma nuo savęs pabėgti? Apie tai su autoriumi kalbamės taip, lyg netyčia būtume užtikę šią knygą draugo kūrinyje.

– Gerai, Kostai, sėdame į autobusą, važiuojantį į Tavo velnišką kaimą. Kelias vingiuoja, o pirmas klausimas savaime kyla: ar velnias įlipo kartu?

– Taip, ir ne vienas. Kiek žmonių – tiek ir velnių. Kiekvienas nešiojamės savo mintis, patirtis, įsitikinimus, kurie veikia kasdienybę ir toli gražu ne visi daro teigiamą įtaką. Tai tokie modernūs, buitiški velniai – be mistikos ir paslapčių. O kaime laukia jau visai kitas: senovinis, lietuviškas, baltiškas, apgaubtas mišlių ir burtų.

– Ar nuo pat pradžių žinojai: įmesiu velnią į detektyvą. O kas man?

– Su velnio figūra žaidžiau nuo pat pradžios – dar neturėdamas nei visos istorijos, nei nusikaltimų, nei kai kurių pagrindinių veikėjų. Jau tada buvo aišku, kad senovės lietuvių velnias vienaip ar kitaip pagyvins pasakojimą. Tai labai įdomi mitologinė būtybė – visai ne ta krikščionybės suformuota ugninga, raudona figūra, o daugialypis personažas, pirmiausia susijęs su vandeniu, jo gelme.

– Koks buvo pirmasis impulsas, iš kurio atsirado visa knyga?

– Rašant ilgai galvoje skambėjo britų grupės „Blur“ daina apie turtoolio persikėlimą į kaimą. Pirmą knygos skyrių net pavadinau jos eilute – *Try the simple life* (liet. Pabandyk gyventi paprasčiau). Bandymas ieškoti paprastesnio gyvenimo, kuris neišvengiamai nuveda į dar didesnę sudėtingumą, ir tapo šios knygos šaknimis.

– Kodėl, Tavo manymu, velnias turi vietą lietuviškame detektyve?

– Lietuvoje detektyvas neturi labai griežto kanono ar gilių žanro tradicijų, todėl rašydamas apie teisę būti per daug negalvoju. Jei jau kalbame apie kano-

nus, „Baltaragio malūnas“ yra vienas ryškiausių pavyzdžių – ten velnio buvimas kaime atrodo visiškai natūralus, savaime suprantamas. Norėjosi, kad taip būtų ir čia.

– Mitologija – dėl grožio ar dėl to, kad velniui kaime tiesiog pigiau gyventi?

– Čia, kaip sakoma, yra *kampas*: net ir ežeruose paslėpti lobiai velniui nepadėtų ilgai išgyventi Naujamiestyje, žinant dabartines nuomos kainas. Rimčiau kalbant, mieste daugiau skepticizmo, kuris, manau, kyla dėl gamtos trūkumo. Eidamas apšviesta gatve, tarp automobilių, rečiau pagalvosi, kad gali sutikti kauką, nei vaikščiodamas naktį miške.

– Ar Kalniškį kūrei kaip vietą, kurioje yra truputis mūsų visų?

– Vienintelis geografinis faktas apie Kalniškį – jis yra kažkur Lietuvoje. Kur tiksliai jį padėti žemėlapyje, palikau spręsti skaitytojui. Šis kaimas tarsi ir neegzistuoja, bet tokių Kalniškių Lietuvoje – tūkstančiai.

– Ar miesto ir provincijos įtampa jaunam žmogui vis dar reali, ar tai jau tik literatūrinis motyvas?

– Reali. Pastaraisiais metais didelė dalis šios įtamos ateina iš politikos – ginčai tarp politinių jėgų persikelia į jų rinkėjų grupes, kurios neretai simboliškai atstovauja miestui ir provincijai.

Įtampą ypač stiprina jausmas, kad valdžioje turime grėsmę mūsų valstybingumui. Tokiomis aplinkybėmis svarbu nepamiršti, kad būtent provincijoje buvo išsaugota lietuvių kalba, o didžioji dalis išėjusių partizanauti buvo kaimo žmonės.

Noriu tikėti, kad, nors ir esame atitolę ar galbūt sąmoningai atitolinti, grėsmės akivaizdoje vis tiek sugebėsime rasti bendrumą ir vienybę, kylančią iš meilės Lietuvai.

– Antis ir Vilkas – vienas keisčiausių, bet kartu ir taikliausių sprendimų knygoje. Kaip jie atsirado?

– Keli draugai, perskaitę knygą, juokais klausė: „Kostai, ar tu ir pats matai Antį ir Vilką?“ Turiu nuvilti – nematau, nors tokia porėlė, manau, tikrai pajūvairintų kasdienybę.

Man jie pirmiausia buvo būdas parodyti vidinius herojaus ginčus ir dvejones. Antis ir Vilkas atstovauja dviem žmogaus prigimties pusėms – impulsyviai, žaismingai ir racionaliai, kiek liūdnesnei.

– Ar šie vidiniai gyvūnai Rokui labiau padeda, ar vis dėlto painioja protą?

– Visaip būna – viskas priklauso nuo situacijos. Kartais jų komentarai trukdo Rokui susikoncentruoti, o kartais kaip tik ■■■■■ nuramina ir padeda rasti atsakymus.

Taip ir turi būti. Žmogus juk dvilypis, o Antis ir Vilkas tą dvilypumą paverčia kone apčiuopiamu. Man atrodo, kad didžiausi mūsų gyvenimo konflik-

KU VELNIU: *Strielkūnu*

tai vyksta ne išorėje, o viduje – su kitais žmonėmis neretai susitarti lengviau nei su pačiu savimi.

– **Kaip pats supranti terminą *cosy crime* (liet. jaukusis detektyvas) – ar tai žanras, ar labiau nuotaika?**

– Prie židinio su pleduku ir kakavos puode liu aš galiu skaityti ir visiškai nejuokią literatūrą – turbūt taip dažnas įsivaizduoja tą **cosy** jausmą.

Man *cosy crime* yra detektyvinė istorija, lydimą šilto humoro, kuri teoriškai gali nutikti bet kam ir bet kada. Išėini į gatvę, prasilenki su trimis žmonėmis – ir visi jie galėtų tapti tokio tipo istorijos veikėjais.

– **Rašant buvo smagiau klaidinti skaitytoją ar vesti jį prie atomazgos?**

– Galimybė kurti detektyvinę mįslę reiškia ir didelę atsakomybę. Esu skaitęs ne vieną detektyvą, kur pats nusikaltimas labai įdomus, bet atomazga nuvylė. Labai nenorėjau, kad taip nutiktų ir mano skaitytojams.

Didžiausias rašymo smagumas man kilo iš absurdiškų situacijų, mažų paslėptų detalių ir *easter egg'ų* (liet. paslėptų užuominų), kuriuos sąmoningai palikau tekste. Pats nusikaltimo tyrimas ir jo išaiškinimas man buvo kone sakrali, rimta dalis. Galvoje nuolat skambėjo mano mėgstamos protmūšių komandos šūkis: „Čia neturi būt smagu!“

– **Ar tyčia palikai kabliukų, kad skaitytojas galvotų: aha, žinau, kas žudikas, o paskui pasirodytu, kad visiškai klysta?**

– Istorija susiklostė gana natūraliai, nes sprendimą dėl žudiko tapatybės priėmiau jau įpusėjęs rašyti knygą. Vėliau, žinoma, rankraštį teko redaguoti ir perdėlioti, kad atomazga būtų logiška, todėl visas procesas užtruko ilgiau.

Man pačiam dėl to buvo tik įdomiau – kurdamas galėjau spėlioti, kuo viskas baigsis. Buvo ne viena scena, kai stebėdavau veikėją ir, kaip Erkiulis Puaru, prisimerkęs mintyse sukiodavau ūsus, klausdamas: „Hm, kodėl tu taip elgiesi? Ką tu čia slepi?“

– **Kodėl pasirinkai pasakoti istoriją per kelias laiko plotmes ir įtraukei partizanų dienoraštį?**

– Man visada patiko kelių sluoksnių detektyvinės istorijos, kuriose vaizduojamos kelios laiko linijos. Jos leidžia išvengti visažinių veikėjų – nė vienas nemato viso paveikslo, todėl mįslę galima įminti tik įsijaučiant į skirtingas žmones ir dėliojant retrospektyvias išvadas.

Kalbant apie partizaninį karą, šis laikotarpis man kelia didžiausią pagarbą ir pasididžiavimą, kad esu lietuvis. Ilgametė partizanų kova už valstybę ir laisvę, nepaisant milžiniško pajėgumų skirtumo, parodo, kiek daug dvasinės stiprybės mūsų istorijoje.

– **Kiek tamsos turi būti *cosy crime* knygoje?**

– Man tamsa labai patinka. Skamba paradoksaliai kalbant apie *cosy crime*, bet taip veikia ir literatūra, ir pats pasaulis, – įdomūs dalykai reikalauja tamsos.

Sėkmės istorijos juk įdomios ne dėl pačios sėkmės. Niekam nerūpi, kad kas nors sukūrė tvarų ir pelningą vers-

lą. Įdomu, kad iki tol tas kažkas, metaforiškai kalbant, prie konteinerio grūmėsi su meškėnais dėl maisto kąsnio.

Tamsa reikalinga, bet joje visada turi spingsėti vilties švieselė. Knygoje tai taip pat juntama: tarp skausmo, bėdų ir praeties vaiduoklių atsiranda momentų, kurie nuramina ir leidžia patikėti, kad viskas galiausiai baigsis gerai.

– **Rašant buvo momentų, kai suabejojai: ar tikrai galiu šito imtis?**

– Buvo, bet nesu linkęs savęs cenzūruoti. Gyvenime nemėgstu tabu ar neliečiamų temų – žinoma, kol jos neskaudina konkrečių žmonių. Man atrodo, kad literatūra turi siek tiek provokuoti ir išbandyti ribas.

– **Teko laviruoti tarp juoko, skausmo ir detektyvinės įtampos?**

– Taip, buvo nemažai tokio zongliravimo. Kartais matai, kad scena svarbi mįslei įminti, bet Antis teoriškai galėtų iššauti labai gerą juokelį. Vis dėlto tą juokelį tekdamo išsiųsti į nebūtį, nes jis **trukdytų** detektyvui.

Sacrifices were made – neapsieita be aukų.

– **Ar jautiesi debiutuojantis rašytojas, ar labiau žmogus, kuriam patinka kelti kūrybinį chaosą?**

– Kol kas savęs rašytoju nelaikau – jei bus antra knyga, tada galbūt. O kūrybinį chaosą kelti tikrai smagu: jis įneša adrenalino į gana tvarkingą, *ofisinį* mano gyvenimą.

Knygos struktūra gimė „Excel“ lentelėje – tai labai tiksliai atspindi mano metodišką prigimtį. Tačiau pats rašymo procesas buvo visai kitoks: chaotiškas, žaismingas ir nė iš tolo neprimenantis prievolės. Rašiau mėgaudamasis ir šypsodamasis.

– **Kiek Tavęs yra Roke, Antyje ir Vilke?**

– Čia vėl tenka remtis draugų pastebėjimais. Jie sako: mes suprantam, kad tu esi Rokas. Keistas jausmas, nes pats puikiai žinau, kad visa tai fikcija: aš nebėgau į kaimą, nebuvo jokios Saulės, o kasdienybėje nematau nei Anties, nei Vilko.

Vis dėlto su Roku tapatinuosi – jo vietoje tam tikru gyvenimo etapu būčiau priėmęs tokius pačius sprendimus, todėl dalis manęs jame tikrai yra. Kalbant apie vidinius gyvūnus, turiu pripažinti: Vilko manyje siek tiek daugiau.

– **Ko labiausiai norėtum iš skaitytojų?**

– Nuoširdumo. Labai džiaugiuosi girdėdamas šiltus atsiliepimus – tiek pažįstamų, tiek žmonių, su kuriais susipažinau per šią knygą. Esu už tai labai dėkingas. Man nuoširdžiai įdomu, kaip skaitytojai sprendė bylą: ką įtarė, kas jiems suveikė, o ką, jų manymu, buvo galima padaryti kitaip. Kritiką iš pradžių priimu pro sukąstus dantis, bet vėliau apmąstau ir suprantu, kaip ji augina.

– **Ar Kalniškio visata turi tęsinio potencialą?**

– Turi. Antros knygos karkasas jau paruoštas – yra pagrindiniai veikėjai, parašyta ir keliolika puslapių. Jei gyvenimas leis, Rokas Kėsus sugrįš ir patirs dar vieną smagiai nejuokų detektyvinį nuotyki.

370

370.DIENA.LT

VISI STRAIPSNIAI

+ ELEKTRONINĖ VERSIJA

VISIEMS SMALSIEMS

PROTAMS

KUR RASTI:

REKLAMOS SKYRIAUS

TEL. +370 698 20578

POVANDENINĖS „KINŲ JŪROS“ SROVĖS

Rašė Aistė Zizevskytė

Šiuolaikinio lietuvių kino kontekste 2026 m. vasarį ekranuose pasirodęs Jurgio Matulevičiaus filmas „Kinų jūra“ išsiskiria kaip unikali estetiškai patirtis, panardinanti žiūrovą tarsi į šaltą eketę, primenančią, kad gyvenimas – tikrai ne visada rožėmis klotas. Gvildenant sunkias temas, tokias kaip vienatvė, atskirtis, smurtas ir neteisybė, užkabinama ir legendinio Lietuvos kovotojo Remigijaus Morkevičiaus istorija, kurio mirtis iki šiol palieka daug neatsakytų klausimų. Žiūrovai verčiami susimąstyti, ar jie sugebėtų perplaukti visą jūrą vien tam, kad taptų geresne savo versija.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Filmą režisavęs J. Matulevičius – vienas iš jauniosios lietuvių kino režisierių kartos atstovų. Tai jau ne pirmas J. Matulevičiaus režisuotas pilnametražis filmas – dar 2019 m. sulaukėme filmo „Izaokas“, kuriame, kaip ir „Kinų jūroje“, vaizduojama ne pati blizgiausia Lietuvos pusė, o dar anksčiau – kelių visai sėkmingų trumpametražių filmų. Beveik po šešerių metų pertraukos režisierius nusprendžia vėl grįžti į kino ekranus, tik šįkart su kiek artimesnio laikmečio siužetu ir šiek tiek ryškesnėmis spalvomis.

OSVALDO ISTORIJA IR VIENATVĖS TEMA

Filmas „Kinų jūra“ prasideda nuo pagrindinio veikėjo, kovos menų čempiono Osvaldo (vaidmenį atlieka Marius Repšys), priešistorės – jis išskirtinai sėkmingas kovotojas, garsinantis ne tik savo, bet ir Lietuvos vardą. Užtenka vieno nelaimingo nutikimo, kad kovotojo gyvenimas apsiverstų aukštyn kojomis – Osvaldas, mušdamasis su kitais vyrais gatvėje, stipriai sužaloja merginą ir pašalinamas iš sporto federacijos. Jis apsistoja pas savo draugą Ju-Longą (vaidmenį atlieka Jian Huang) kinų maisto kavinėje „Kinų jūra“. Atrodo, kad Osvaldo gyvenimas po truputį ima judėti pirmyn: jis priglaudžia šunį, tampa kovos menų mokytoju ir net įsimyli merginą. Be Osvaldo gyvenimo, matome dar vieną gyvenimo liniją – tarsi paralelę, pasakojančią apie imigracijos sunkumus, su kuriais susiduria Osvaldo draugas Ju-Longas.

Nors iš pirmo žvilgsnio vaizduojamas siužetas atrodo gan buitiskiškai, tačiau pasirinkti aktoriai jį tarsi labiau įprasmina ir suteikia istorijai gylio. Labiausiai iš aktorių šiame filme sužibėjo pagrindinį vaidmenį atliekantis M. Repšys. Jo įkūnijimas Osvaldas istorijos pradžioje nekelia didelių simpatijų – vis dėlto tai moterį gatvėje sužeidęs kovotojas, nemokamai gyvenantis savo draugo kavinėje. Siužetui vystantis, pradeda suprasti, kad Osvaldas – tarsi didelis vaikas: pratrūks ta verkti, kai kas nors vyksta ne pagal jį, bet paskui atsiprašo ir stengiasi viską sutvarkyti.

Įdomu, kad pagrindinio filmo veikėjo Osvaldo prototipu galima laikyti legendinį lietuvių muaitai kovotoją, daugkartinį Tailando bokso ir bušido turnyrų nugalėtoją ir pasaulio ZST Didžiojo prizo laimėtoją R. Morkevičių. 2016-ųjų gruodžio 21-osios vakare Lietuvą sukrėtė žinia, kad R. Morkevičius nušautas prie savo namų Kaune. Kovotojo mirtį gaubia paslaptis – nors 2024 m. žmogžudystės tyrimas

pasistūmėjo į priekį ir po metų buvo sulaukytas pasamdytas žudikas, iki šiol neaišku, kas užsakė žmogžudystę. Nors R. Morkevičiaus istorija tikrai prisidėjo prie filmo „Kinų jūra“ atsiradimo (net ir tikrasis kovotojo treneris – Marius Misiūnas – vaidina pagrindinio veikėjo Osvaldo trenerį), tačiau, kaip pats režisierius kelis kartus gyvame pokalbyje po filmo pabrėžė, tai jokiū būdu nėra biografinio pobūdžio filmas – jo tikslas kitas. Pagrindinė tema, plėtojama filme, – vienatvė.

Su ja vis kitais aspektais susiduria Osvaldas, su ja susiduria ir į Lietuvą imigravę azijiečiai. Vienatvės tema plėtojama nuo pačios filmo pradžios ir priverčia žiūrovus ne kartą susimąstyti, ar geriau išlikti savimi, ar pritaipyti. Ką daryti, jei esi savimi, bet niekas tavęs nesupranta? Filme šie klausimai plėtojami pasitelkiant ir jūros metaforą – Ju-Longas Osvaldui atvirauja, kaip norėtų perplaukti Kinų jūrą, mat kitoje pusėje yra geroji jo versija. Ji labai toli, bet kažkur egzistuoja.

STIPRI VIZUALINĖ KALBA

Filme dominuoja šaltas ir tamsus koloritas, stipriai kontrastuojantis su ryškiai raudonomis pavienėmis detalėmis. Su raudona spalva žiūrovas susiduria visame filme. Režisierius komentavo, kad tai viena iš sąsajų su svarbiomis filmo metu nagrinėjamosiomis temomis: smurtu, užgniaužtu pykčiu, agresija. Taip ši spalva dažniausiai interpretuoja vakarietiškoji kultūra, tačiau į raudoną spalvą „Kinų jūroje“ galime pažvelgti ir per rytietiškosios kultūros prizmę, kuri yra neatsiejama šio filmo dalis.

Kinų kultūroje raudona (hóng) – pati svarbiausia spalva. Ji simbolizuoja

ugnies stichiją, šilumą ir gyvybę. Atrodo, kad su tokiu nusistatymu į Lietuvą atvyko Osvaldo draugas Ju-Longas – jis turėjo svajonę atidaryti savo kinų restoraną, buvo nusiteikęs šiltai kitų žmonių atžvilgiu ir tikėjosi būti priimtas. Deja, atvykęs į Lietuvą Ju-Longas susiduria su vakarietiškąja raudonos spalvos simboliška – patiria vietinės mafijos neapykantą, agresiją ir nuolatinį smurtą, dėl kurio turi atsakyti savo vertybių ir vykdyti Kauno mafijos užgaidas.

Migrantai, iškeliavę ieškoti geresnio gyvenimo svetur, dažnai lieka užsidarę mažose bendruomenėse, kuriose jaučiasi saugesni. Ironiška, tačiau būtent dėl uždarumo jie tampa lengvomis aukomis ir yra išnaudojami.

Įdomu, kad smurto, agresijos ir išnaudojimo temos atsiskleidė ne tik kontrastingomis spalvomis, bet ir originaliais sprendimais, apimančiais vaizdo fiksavimo rakusus, – tai veidrodžių, langų atspindžių, vaizdas, rodomas pro langą, kino kalboje įvardijami kaip medijuoti vaizdai. Tai viena iš rafinučiausių vizualinio pasakojimo priemonių, kurią J. Matulevičius itin dažnai naudoja savo kūryboje.

ESTETIŠKAI PARODYTA NETEISYBĖ

Vis dėlto, nardant po estetines gelmes, dažnai lengva pamesti jų reikšmę – filmo anonsuose buvo integruoti pavieniai estetiški vaizdai, žadinantys žiūrovų smalsumą. Vienas iš jų – aktorius Vaidotas Martinaitis (jis įkūnijo mafijos bosą) stovi sename baseine, iš kurio išleistas vanduo, ir prietemoje mosikuoja rytietišką kardą. Šiek tiek apmaudu, kad ši scena filme truko vos kelias sekundes ir ne-

turėjo kokių nors tiesioginių sąsajų su siužetu – tarsi trumpam pabėgusi estetiška, simboliška mintis.

Nors „Kinų jūrą“ tikrai galima pagirti už meninius sprendimus, sunkių temų plėtojimą ir išskirtinę aktorių vaidybą, filmo finalas atrodo kiek neišbaigtas. Siužetas prasidėjo tikrai žemame taške, kuris buvo puiki atspirtis veikėjams palengva kilti aukštyn. Žiūrovai buvo nuosekliai supažindinami su rodomų veikėjų charakteriais, kasdieniais jų sunkumais ir išgyvenimais. Atrodo, kad sunkios patirtys žmogų augina ir galiausiai, kaip sakoma, net ir po sunkios žiemos ateina pavasaris, tačiau „Kinų jūroje“ pavasaris taip ir neateina. Filmas baigiasi dar tamsesne gaida, nei prasideda.

Galima žiūrėti į šį siužetinį sprendimą iš gyvenimiškosios prizmės – juk gyvenimas tikrai ne visada rožėmis klotas, bet po daugiau nei pusantros valandos filmo peržiūros norėjosi sulaukti bent kokios šviesesnės atomazgos, leidžiančios kad ir trumpam pasimėgauti ne tik ekrane matomu meniniu vaizdu.

„Kinų jūra“ – tikrai estetiškas kūrinys, net ir neįgudusias akis žavintis išbaigtais vizualiniais vaizdais. Atrodo, net ir tamsiausios siužeto dalims režisierius J. Matulevičius suteikia naują prasmę – jis tarsi guodžia žiūrovą rodydamas beviltišką neteisybę, bet pateikia ją per išbaigtų meninių sprendimų prizmę. Filme plėtojamos tikrai nelengvos, tačiau išskirtinai svarbios temos, o profesionali aktorių vaidyba suteikia joms dar didesnę įtaigą. Filmui pasibaigus, išeidamas iš kino salės, gerklėje dar ilgai jauti estetiškai pateiktos neteisybės poskonį, kurį nuryti nelengva, bet priimti – reikia.

Kadrai iš filmo

LIUVOS
NACIONALINIS
DRAMOS
TEATRAS

RUGŠTIS

z/k/m/

SPEKTAKLIO
PRODIUSERIS

TENA
ŠTIVIČIĆ

ANTANAS
OBCARSKAS

REŽISIERIUS

2026 04 17, 18
19.00 val.

N-16

Generalinė
rėmėja

Rėmejai

Informaciniai
partneriai

NORFA

15 ŽMONĖS

teatras.lt

bilietai.lt

PLG

Kalbino Agnė Žemaitė

Festivalio „New Baltic Dance“ vadovė, visuomenininkė Gintarė Masteikaitė kalba apie drąsą kaip sąmoningą pasirinkimą – ne tik estetinį ar politinį, bet ir egzistencinį. Jos požiūriu, kultūros lauke drąsa reiškia atsakomybę už kuriamą turinį, santykį su žiūrovu ir gebėjimą atsispirti paviršutiniškumui. Pokalbyje atskleidžiama kūno kaip politinės kalbos svarba, festivalio programos formavimo principai ir ribos tarp meninės laisvės ir atsakomybės auditorijai.

GINTARĖ MASTEIKAITE: APIE DRĄSĄ KULTŪROJE

– Ką Jums pačiai reiškia drąsa kultūros lauke? Ar tai estetinė, politinė, ar vadovų kategorija?

– Drąsa kultūros lauke man yra visa apimanti kategorija. Tai atsakomybė už tai, ką ir kaip kuriame, kaip savo kūrybą pristatome ir kas vyksta tarp kūrėjo ir žiūrovo. Man svarbu atsakyti apsimetinėjimo – nebekurti projektų vien tam, kad jie egzistuotų, ir pirmiausia sąžiningai išsiklausti į save. Tik tada verta klausti, ką tavo kūryba gali duoti kitam.

Scena, virtusi terapijos kabinetu ar saviraiškos *show-off* arena, dar nereiškia drąsos. Tikrąją drąsą atskleidžia sąžiningas, atsakingas meninis veiksmas – toks, kai rizikuojama, keliami klausimų ir kviečiama patirti, o ne vien patikti.

Kultūra nėra viskas, ką sukuriame. Kultūra yra tai, kas mus augina ir keičia aukštyn.

– Ar šiandien Lietuvoje lengva kurti platformą sudėtingiems klausimams, kai viešojoje erdvėje vyrauja greitis ir paviršutiniškumas?

– Labai svarbu kurti erdvę, kurioje būtų galima sustoti – bent valandai ar kelioms. Šokis ir teatras tai geba išskirtinai gerai. Žiūrovas savo noru pasirenka nebėgti, nenaršyti, nesikalbėti ir visą dėmesį sutelkti į tai, kas vyksta scenoje. Ar po pasirodymo užsimegs tikras dialogas, labai priklauso nuo paties kūrėjo – nuo jo noro kalbėtis ir būti išgirstam.

Vieno teisingo atsakymo čia nėra – kiekviena patirtis unikali. Tačiau kasmet festivalio metu aiškiai matau ir jaučiu, kad žiūrovai jaučia tikros patirties ir gyvo, prasmingo dialogo alkį.

– Šių metų programoje ryški kūno kaip politinio veikėjo linija. Ar kūnas šiandien tampa patikimesne kalba nei žodžiai?

– Aš labai tikiu žiūrėjimu – ne protu, o širdimi ir visu kūnu. Tie, kurie spektaklį iššoka sėdėdami salėje, supranta, ką turiu omenyje. Tai būseną, kai ne tik stebi, bet ir fiziškai išgyveni tai, kas vyksta scenoje.

Jausmas, kurį patiri būdamas salėje kartu su keliais šimtais ar ir keliomis dešimtėmis žiūrovų, yra tikras ir nepakartojamas. Tai bendras, gyvas išgyvenimas, kurio neįmanoma dirbtinai atkurti ar pakartoti.

Ar toks patyrimas patikimesnis už girdimus žodžius? Galbūt. Ypač šiandien, kai žodžiai vis dažniau praranda svarbą ir prasmę. Jus tariame iš įpročio, dėl paties kalbėjimo, neretai net nesusimąstydami, ką iš tiesų norime pasakyti. Pavyzdžiui, posakis „žiauriai gražu“ – tikras kalbinis paradoksas.

– Ar manote, kad šokis gali pasakyti tai, ko nebegali pasakyti tradicinė politinė ar medių kalba?

– Taip. Šokis, kaip ir kiekviena tikra meninė kūryba, kalba kūnu, patirtimi ir jausmais. Šokis geba pasakyti tai, ko žodžiai nebeįstiga: perteikti sudėtingumą, atskleisti prieštaravimus, paliesti nepatogią tiesą.

Politinė ar medių kalba dažnai virsta šablonais, triukšmingu fonu ar tuščiais lozungais. Šokis suteikia galimybę sustoti, įkvėpti ir patirti tai, kas neišverčiama į žodžius. Tai kūno kalba, kuri ne tik informuoja, bet ir transformuoja žiūrovą.

Ten, kur žodžiai susiduria su savo ribomis, menas pradeda kalbėti tiesiogiai, atvirai ir neišvengiamai.

– Kiek sąmoningai festivalis renkasi choreografus, kurie reflektuoja socialinius ir politinius procesus?

– Pasirinkimas visada kyla iš paties kūrinio, o ne iš choreografo reputacijos. Vertinu formą, aktualumą ir meninę jėgą – nors už kiekvieno darbo stovi konkretus kūrėjas, sprendimą lemia tai, ką kalba pats kūrinys ir kaip jis rezonuoja.

Realybė paprasta: net ir gerai žinomi, mylimi ar politškai ir socialiai aktualūs choreografai ne visada sukuria darbą, kurie iš tiesų verti dėmesio.

– Ar kada nors teko atsakyti kūrinio, nes jis galėjo būti per daug radikalus Lietuvos kontekstui?

– Tiesą pasakius, ne. Niekada negalvoju, kad yra kūriniai, kurių nereikėtų vežti į Lietuvą dėl jų radikalumo, – kalbu apie tuos darbus, kurie atitinka festivalio kokybės karteles.

Kai kurių pasirinkimų nepavyko įgyvendinti tik dėl techninių, erdvės, laiko ar finansinių apribojimų. Yra kūriniai, kurių neatvežiau dėl savo nepatyrimo ir šiandien dėl to siek tiek gailiuosi. Užrašų knygelėje vis dar turiu pasižymėjusi keletą pražiopsotų galimybių.

– Kur baigiasi meninė drąsa ir prasideda atsakomybė auditorijai?

– Prieš dešimt metų labai norėjau auklėti auditoriją ir rodyti tai, kas patiko man pačiai. Vėliau, supratusi tokio mąstymo spąstus, pamačiau, kaip galimybių laukas prasiplėtė beveik neatpažįstamai.

Čia svarbu apsibrėžti, ką reiškia atsakomybė auditorijai. Man ji pirmiausia siejasi su pagarba žiūrovo patirčiai – jos nenuvertinant, bet leidžiant jai plėstis.

Siekiamybė – sukurti patirtį, kuri praplečia sąmonę ir pasaulio matymą. Ji nebūtinai turi būti vien džiaugsminga.

– Ar jaučiate spaudimą neperžengti ribų, ypač dirbant su viešu finansavimu?

– Kalbant apie ribų neperžengimą, savicenzūrą ar savęs ribojimą – tai su kūryba nesuderinama. Festivalis taip pat yra kūrybos forma, turinti savo taisykles ir tikslus. Mano ir komandos siekis – kad jis taptų erdve augti: tiek patirčių, tiek pasaulio suvokimo prasme.

Negaliu garantuoti, kad „mūsų auditorija nesupras“. Negaliu vadovautis politikų ar viešojo sektoriaus darbuotojų patarimais apie meninę kokybę, stiliškumą ar tai, ką, jų manymu, reikėtų rodyti. Čia būtina aiškiai brėžti ribas tarp atsakomybių ir profesinių kompetencijų.

Tai, kad kai kurie viešojo sektoriaus atstovai ko nors nesupranta, dar nereiškia, kad festivalio žiūrovai nenusipelnė pamatyti stiprių kūrinų ir lavinti savo skonio.

– Ar šių metų programoje atsispindi festivalio 30-mečio akcentas?

– Šokio istorija tapo pagrindu, ant kurio buvo kuriama šių metų festivalio programa. Ją atidarė Olivier Dubois spektaklis „Tragedy“ – kūrinys, jau įrašytas į šokio istorijos vadovėlius. Dėl išskirtinio kūrėjo talento jis išlieka aktualus iki šiol ir vis dar provokuoja aršias diskusijas.

Programoje pristatomi ir kitų laiko patikrintų kūrėjų darbai, jau tapę istorijos dalimi, pavyzdžiui, Robyn Orlin ar trupės „Chunky Move“ kūriniai. Įdomiausia, kad jų stiliška, kaip ir O. Dubois atveju, šiandieniam kontekste skamba ne nostalgiskai, o stebėtinai šviežiai, – tai veikia žvilgsnis į ateitį nei praeities refleksija.

Sąmoningai vengiau retrospektyvų ar kūrybos apžvalgų. Mane labiausiai domina dabartis ir ateities nuojauta, net jei įkvėpimas ar atspirties taškas slypi praeityje.

– Kas Jus labiau motyvuoja – provokuoti ar sujungti?

– Visą laiką stengiausi jungti žmones. Ne visada tai pavykavo, ne visuomet tiksliai žinojau, kaip tai padaryti, tačiau šis siekis visada buvo manyje. Širdyje nuolat jaučiau norą kurti ryšį ir iki šiol jo kryptingai siekiu.

– Jei „New Baltic Dance“ būtų klausimas, koks jis būtų šiandien?

– Ką jauti?

LAIKINO PASAULIO SCENOGRAFIJA PAGAL PAULĘ BOCULLAITĘ

Kalbino Daiva Šabasevičienė

Grafikė, iliustruotoja ir scenografė Paulė Bocullaitė Lietuvos nacionaliniame dramos teatre (LNDR) yra sukūrusi scenovaizdžius keliems spektakliams, paremtiems dokumentiniais pasakojimais. Naujausias jos darbas – scenografija spektakliui „Lietuvių mirties pranešimai: vieno spektaklio istorija“, kuriame teatras atsiveria kaip efemeriška, nuolat kuriama ir griunama erdvė. Pokalbyje dailininkė pasakoja apie sugrįžimą į teatrą po ilgesnės pertraukos, darbą su dokumentine medžiaga ir scenografijos santykį su dramaturgija.

– „Lietuvių mirties pranešimai: vieno spektaklio istorija“ – ketvirtas Tavo spektaklis LNDR. Lig šiol scenovaizdžius kūrėi spektakliams „Kaulinis senis ant geležinio kalno“ pagal Jono Basanavičiaus užrašytą lietuvių pasakojimą ir Birutės Žilytės iliustracijas (2016), „Žalia pievelė“ pagal Ignalinos atominės elektrinės darbuotojų ir visaginiečių pasakojimus (2017), „Nežinoma žemė. Šalčia“ pagal šalčininkiečių pasakojimus (kartu ir kostiumus; 2018). Intensyvūs darbai tęsėsi iki pirmojo COVID-19, vėliau – pauzė. Ką išgyvenai per šį laiką, kol vėl sugrįžai į LNDR?

– Gyvenime įdomiai susiklostė. Vienu metu užgriuvo labai daug dalykų: tapau mama, kovidas ir daug asmeninių, šeiminių aplinkybių sukrito. Tokių, kad teatras iš gyvenimo dingo labai staigiai ir buvo labai įdomu, nes iki to momento jau buvau taip įsisukusi, kurdama spektaklį po spektaklio, kad išvis nespėdavau pagalvoti, ką aš darau. Tiesiog atsirado inercija. Dar prieš kovidą buvo uždaryti teatrai, po sūnaus gimimo negalėjau eiti į spektaklius. Tai buvo naujas jausmas, kad teatras gal ir nebūtinas. Iki tol buvau tokios būsenos, kad reikėjo stebėti visus teatro įvykius, viską žinoti, matyti. Teatro tokia specifika: kuriant užsarius juodoje dėžutėje truputį išsikreipia pasaulio matymas. Tik išėjusi iš tos dėžutės supratau, kad mano matymas kryo tam tikra linkme. Man patiko ta pertrauka, ji buvo naudinga. „Lietuvių mirties pranešimai...“ – pirmas spektaklis po šešerių metų pertraukos. Aš net nesu scenografė. Vilniaus dailės akademijoje esu baigusi grafiką. Iliustracija yra mano sritis. Todėl per šį laiką piešiau, kūriau plakatus, grafinį dizainą. Šie darbai – asmeniniai, juos lengviau padaryti, ypač turint vaikų. Tai aš visą laiką dirbau. Turėjau tam galimybę: su Karoliu [Kaupiniu] dalydavomės dieną pusiau, kad kiekvienas galėtume dirbti, kurti.

– Įdomūs sutapimai: ir ankstesni, ir dabartinis spektaklis kuriami pagal pasakojimus. Kuo ypatingas šis literatūrinis žanras teatro pasaulyje?

– Visi šie spektakliai skirtingi. Tiesą sakant, man įdomiau dirbti su medžiaga, kuri turi dokumentalumo. Nesu nusistačiusi ir prieš kitokią medžiagą, bet su tokia man tiesiog lengviau sekasi negu su fikcijos pasakojimais. Kaip žiūrovė, aš nepripažįstu ketvirtos sienos teatre. Žinau, kad daug kas gali kitaip žiūrėti spektaklius, bet aš netikiu, kai scenoje mane bando apgauti, – tai yra kitas laikas, kita erdvė, o ne čia pat gyvai prieš mane vykstantis dalykas. Kiekvieną kartą, kai tekdavo kurti spektaklį pagal konkrečią pjesę, nuolat išgyvendavau tam tikrą kovą: ką aš čia darau? O tai, kas turi dokumentalumo, medžiaga, kuri atnešama iš čia pat esančio žmogaus, – man artimiau.

– Sukūrei keliolika spektaklių, o kokia buvo pradžia?

– Tėtis [Sergejus Bocullo] – scenografas, mama [Daiva Stubraitė] – aktorė, visa vaikystė – teatre. Paradoksas: jie sukūrė tokią terpę, kad aš nemėgau teatro. Man jis asocijavosi su slogiais dalykais: visi pervargę, daug emocijų ir dažniausiai jos būdavo neigiamos. Nuo mažų dienų girdėdavau tėvų disku-

sijas virtuvėje ir man atrodydavo, kad jie pikta šneka, kad juos kažkas slegia, o jie tiesiog aistringai kalbėdavosi. Aš nesuprasdavau. Nemėgau, vengiau teatro turbūt iki 21 metų. Tačiau nori nenori, kadangi pažįstamų ratas – teatro žmonės ir kažkas per kažką sužino, o aš dar piešiau, tai ir sulaukiau pasiūlymo iš Vido Bareikio, su kuriuo susipažinau per mamą – jie vaidindavo kartu. Jis ieškojo scenografo spektakliui „Mr. Fluxus, arba Šarlatanai?“ (2011). Buvo surengęs mini konkursėlį, kalbino kelis žmones, nuo to ir prasidėjo mano teatras. Tik tada, tik pradėjusi dirbti, teatrą pamėgau ir ėmiau juo domėtis.

– Nors buvę spektakliai sukurti taip pat pagal pasakojimus, bet visų vaizdiniai sprendimai labai skirtingi. Nuo ko tai priklauso: temos, erdvės, biudžeto?

– Nuo temos ir nuo dramaturgijos. Manau, scenografijos užduotis ir yra išversti dramaturgiją į vizualią kalbą ir tarnauti grynai dramaturgijai. Šiame darbe nepripažįstu stiliaus turėjimo. Nesakau, kad turėti savo stilių – neteisinga, bet visada siekiu vaizdą adaptuoti prie konkrečios medžiagos. Kadangi visos medžiagos skirtingos, tai ir sceno-

vaizdžiai skirtingi. Tačiau man visada svarbu atrasti raktą, bendrą vardiklį, kuris taptų visos tos medžiagos, prie kurios dirbu, vizualine išraiška.

– „Lietuvių mirties pranešimuose“ LNDR Didžioji scena tampa scenovaizdžio dalimi. Gal galėtum plačiau pristatyti šį scenografijos sprendimą?

– Kalbant apie šį spektaklį ir jo scenografiją įdomu tai, kad scenografija yra sudėtingiausias sugalvotas šio spektaklio komponentas, nes viskas gana neblogai veikia ir be nieko. Kai buvo skaitymai „Vermėje“ (2024), atrodė, kad buvusio vaizdo galėtų ir užtekti, ir tai būtų įdomu. Dabar tenka sunki užduotis, kaip nesugadinti to, kas ir taip veikia, sceną apkraunant papildomais daiktais ir vaizdais. Atsakaiu sau, ką scenografija turi suteikti šiam spektakliui, – tokį dėmenį, kurio skaitymuose nebuvo, kuris galėtų papildyti pjesę. Tai yra staigus sukonstravimas kažkokio pasaulio ir tuoj pat – galimybė jį sugriauti, apnuoginti, kaip teatro masineriją. Čia toks raktas ir yra.

– Spektaklyje intensyvi scenų kaita, kuri sulėtėja persikėlus į aktorės, Tavo mamos D. Stubraitės, namus. Gyvenimiškus siužetus tarytum nušluoja vieno žmogaus išgyvenimai. Kas buvo sunkiausia derinant skirtingų vaizdinių paletę?

– Viena pagrindinių spektaklio temų – visko laikinumas. Greitas, kar-

tais net kiek destruktivus scenų kismas reikalingas šiai temai atskleisti, lyg kiekvienas epizodas įtrauktų į savo pasaulį ir po akimirkos išstumtų lauk. Tempas sulėtėja tik kai laikinumu priešinama amžinybė – tokia ir yra scena su mano mama. Kuriant vaizdinius svarbu, kad tas kismas eitų kaip per sviestą – lengvai, ne mechanškai, ne sunkiai, bet organiškai. Iš tų pačių objektų reikia sukurti daugybę skirtingų atmosferų – tai nelengva. Iš gryno realizmo pereinama į nuogą minimalizmą, vėliau staiga viskas persloka į siurrealizmą ir t. t. Išraiškos priemonių panaudojimo gausa didelė ir skirtinga, sakyčiau, tai netgi yra šios medžiagos pamatas. Ją statydami su Karoliu daug sau leidžiame, nebijome eklektikos. Spektaklis veikia ir kaip tam tikra Lietuvos teatro istorijos ekspozicija, jame daug atpažįstamų komponentų iš kitų labai skirtingų lietuviškų spektaklių. Galiausiai ir pats teatras, būdamas efemeriškiausias iš visų menų, yra idealus laikinumo temai. Dėl to naudojames ir visa jo technine baze, tarsi kurdami papildomą veikėją.

– Kokių principu sukurti personažų kostiumai?

– Realizmo. Kostiumai kuriami kaip kinė, kad būtų kuo mažiau pastebimi, atrodytų taip pat organiškai, todėl, kad visas veiksmas kuriamas taip, kad nesuprastum, ar čia iš tikrųjų vyksta repeticija, ar spektaklis. Bet kokia maniera kostiumuose gali trukdyti. Tik keliose scenose kostiumai yra teatrališkesni.

– Apie spektaklį buvo mažai žinoma ilgai. Ar pirminis sumanymas per šį laiką keitėsi, ar tvirtėjo?

– Šiuo atveju didelio blaškymosi nėra, viskas – gana nuoseklu. Net tada, kai Karolis pradėjo rašyti pjesę, nebuvo daug blaškymosi, keitimų ir pergaltvojamų. Tiesiog šis kūrinys kažin kaip plaukia pats.

– Ar pasikeitė Tavo scenografijos samprata nuo studijos laikų? Ar stebi kitų scenografų darbus?

– Keitėsi daug kartų. Aišku, niekada nesikeitė mano požiūris: man svarbu, kad scenografija gana tiksliai atliktų dramaturgiją, ir jeigu neatliepia, matau prieštaravimą tarp to, kaip atrodo spektaklis, ir to, apie ką jis kalba, tada dažniausiai man visas kūrinys nepatinka. Mano požiūris vis keičiasi galvojant, ar scenografija turi būti realistiška, ar ji gali imituoti kitą vietą, negu kad teatras čia ir dabar, ar ji gali perkelti į, pavyzdžiui, restoraną, virtuvę, nes, kaip minėjau, nemėgstu tos ketvirtos sienos. Šis požiūris vis keičiasi, nes kai pamatau visiškai realistišką scenografiją, pasirodo, tas puikiai veikia ir tave gali sužavėti. Tada svarstau: gal ta ketvirta siena vis dėlto veikia, gal ne nuo to priklauso jos veikimas. Apskritai lig šiol sau sakydavau, kad estetika savaime manęs neveikdavo, bet vis paslystu ant to, nes kartais užtenka vien estetiško pasigėrėjimo, kad kūrinys patiktų, – pati esu patyrusi tokių išimčių.

Bertos Bocullo-Kaziliūnės nuotr.

JAZZU
ALISA 144
Creative Industries

Naująjį Jazzu albumą galima apibendrinti vienu žodžiu – stabilu. Jei jums patinka ankstesni šios kūrėjos albumai (ypač – paskutiniai), tuomet galite būti ramūs, nes „Alisa 144“ neišmuš jums žemės iš po kojų, nešokiruos ir *nenukirs* nuo vaizdo. Viskas skoninga, subtilu ir *sultry*. Net ir dabar interviu pasakojamos transcendentinės kelionės muzikoje ryškesnio pėdsako nepalieka; atrodo, kad kūrėja visiškai susiliejo su savo suaugusio žmogaus popmuzikos skambesiu, jame randa savo prasmę, paslaptį ir nebijo ta paslaptimi dalytis su kitais (nors kokios ten paslaptys su Jazzu...).

Šioje fazėje net ir pageidauti ko nors itin naujo ar itin kontrastingo iš Justės Arlauskaitės nesinori. Juk kaip ir laikas rašyti tuos ilgo darbo, ilgus karjeros vaisius, o jei kam nepatinka, tai nieko nekeičia, nes arenos vis tiek renkamos, koncertai vyksta, gyvenimas sėkmingai juda pirmyn. Dabar Jazzu nebe chameleoniskai keičia savo odą, bandydama tapti tai popdiva, tai elektroninės muzikos karaliene, tai dar kuo nors, o tiesiog stovi tvirtai ant žemės. Bent jau man chaoso ir paieškų norėtųsi daugiau, tačiau ne man aiškinti, ką daryti.

Tiesa, žinant, kaip ši atlikėja gerai išmano muzikines konstrukcijas, kitąsyk norėtųsi jos kūryboje išgirsti daugiau pykčio, daugiau pasiūšaušimo, daugiau aštrumo. Viskas gerai, kol yra gerai, tačiau žinome, kad ne visada gerai būna, o tas ne visada gerai yra nuostabus įkvėpimo šaltinis. Gerbėjams kol kas „Alisos 144“ bus su kaupu. Jei ko nors trūksta, prisiminkite, kad albume yra ir 1999-ųjų Deivio dainos versija.

(„Spotify“, „Deezer“, „Apple Music“, „YouTube“)

74[★] 100

ADAS, BLESZ
ONE IS THE PRODUCER
OTHER IS THE SPEAKER
Self-released

Adas Gecevičius yra darbštus *bičas*, kurio projektai veja vienas kitą. Jis ir pats muša būgnus, produsuoja, muzikuoja ir dar velniai žino kaip siekia didinti savo kūrybos indėlį į šalies muzikinį gyvenimą. Kartais tie projektai skamba labai subtiliai, kartais atrodo tiesiog atsitiktiniai, lyg ant gatvės kampo susitiko dvi giminingos sielos ir nusprendė tiesiog pamuzikuoti.

Šis eksperimentinio repo projektas su olandu MC Bleszu skamba būtent taip; du draugeliai po truputį, natelė po natelės, sudėjo albumą, kuriam nekėlė didelių iššūkių ar milžiniškų koncepcijų. Tiesiog *go with the flow*. Iš esmės, jei pažvelgtumėte į albumo pavadinimą, daugiau nieko per daug pridurti aš ir negalėčiau: vienas konstruoja, kitas repuoja, vienas produsuoja, kitas... nesugalvoju rimo, bet tam ir yra Bleszas, o ne aš.

„One is the producer...“ pirmiausia yra įdomus stebėti, kaip Adas auga. Nebijodamas imtis skirtingų žanrų, jis visada lieka ištikimas savo minimalistiniam stiliui, neperkrautam skambesiu ir ritminiam pagrindui. Kiek galima būtų žvelgti į šį darbą kaip į ką nors didesnio, sunku pasakyti. Nepaisant, kad albumas yra gana ilgas, bene valandos ilgumo, jo klausydamas pajunti bendradarbiavimo momentišumą, kuris turėjo suveikti čia ir dabar, tačiau tęsinio galbūt netgi neturės.

Kaip žinome, Adą domina daugybė muzikos pusių, todėl nenustebčiau, kad šis projektas būtų *one and done*, o pasakui įsijungia gitaros, folkloras ar dar velniai žino kas. Tačiau čia jis yra prodiuseris ir dėl to galime tik džiaugtis.

(„Bandcamp“, „Spotify“, „Deezer“, „Apple Music“, „Pakartot“, „YouTube“)

74[★] 100

MĖNESIO ALBUMAI

Vismantiės Galubickaitės nuotr.

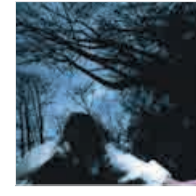
JUODVARNIS
TĖKMĖS
Self-released

Atrodo, kad pagaliau pramušė. Prie tokios išvados priėjau keletą kartų perklausęs naująjį metalistų komandos „Juodvarnis“ albumą, kuris ne tik tęsia jau pramintus takus (galbūt pratekėjusias tėkmės?), tačiau ir sukonkreitina grupės skambesį, kuriame mažiau, kaip čia tiksliau pasakius, lietuviškumo, o daugiau progresyvumo. Tai progresyviojo metalo darbas su visais atributais ir, kai kas net sakyty, stereotipais, tačiau viskas susipina ir suteka į tokią vientisą upę, ežerą, jūrą, jog galiu drąsiai pasakyti, kad tai bene geriausia, ką „Juodvarnis“ yra sukūręs. Aišku, kažkokių praeities blyksnių lieka, kad ir singlas „Svoris“, tačiau kiti kūriniai – švieži, pilni oro ir labai maloniai klausosi. Žinau, kad su *punais* gal jau persistengiu, bet albumo pavadinimas puikiai atspindi darbo esmę, kuriuo pasižymi tokie pasauliniai *progresyvščikai* kaip „Opheth“, „Baroness“ ar neseniai Lietuvoje koncertavę „Dvne“. „Tėkmės“ yra svarbiausias albumas „Juodvarnio“ kūryboje, savotiškas naujas žingsnis, naujas laiptelis gryninant savo skambesį ir tiesiog pereinant į naują profesionalumo lygį; *blackas* išlieka gyvybiškai svarbia dalimi, lyriškesnės dalys nevirsta sentimentais ar saldumais, o aranžuotės, nors ir sunkios, tačiau visada įdomios. Ypač smagu muzikoje jausti, o ne tiesiog girdėti, lyg tai būtų spaudžiama, nevilgt ir desperaciją, kurios persmelkta ši muzika. Taigi, žodžių „Tėkmės“ daug nereikia: vaikinai padarė daug namų darbų, išsprendė daug užduočių ir tvirtai treptelėjo (arba tekštelėjo) koja. Jei jums rūpi lietuviška sunkioji scena, būtinai paklausykite šio albumo. Jis pažadus išpildo.

(„Bandcamp“, „Spotify“, „Deezer“, „Apple Music“)

83[★] 100

KATARSIS
ŽIEDLAPIS TU
Self-released, Žiauru

Ko apie „Katarsį“ jau neprišnekėta. Kiekvienas mūsų šis „Eurovizijos“ dalyvis tampa naujuoju Jėzumi Kristumi, kol ateina nauja „Eurovizija“. Tikėkimės, „Katarsiui“ taip ne nutiks, nes jis tikrai turi daugiausia perspektyvos tiek išplaukti į platesnius vandenius, tiek pasiekti ko nors tęstinio vietiniame fronte. Tam ir yra išleistas „Žiedlapis tu“, savotiškai apibendrinantis komandos ir ypač jos lyderio Luko Radzevičiaus kelią. Albumas yra toks, kokio ir buvo galima tikėtis... „Tavo akys“ lieka kūrybos centru ir darbo *highlightu*, o visa kita sukurta tiems, kurie jau mėgaujasi „Katarsiu“, nesvarbu, ar nuo konkurso, ar nuo seniau. Nors Lukas teigia, kad šiam albume yra daug naujo, jo postpankinė esmė lieka tokia pati: šaltas skambesys ir šaltas lyderio balsas, bylojantis apie nelabai gerus laikus ir jausmus. Čia kyla egzistencinis klausimas: kas bus, kai eurovizinė šlovė ir momentas praeis, kai naujaisiais tautos dievukais taps kiti ir ar bus „Katarsis“ reikalingas eiliniam, nenuolatiniam, klausytojui ir tada. Turai Europoje rodo, kad lyg ir taip, tačiau man atrodo, kad komanda gal šiek tiek ir per daug užsižaidė su šiuo įvaizdžiu, kuris labai greitai gali tapti neaktualus. Vis mažiau girdime apie postpanko grupes iš *rusyno* ar *baltarusyno*, kurie, bent jau taip atrodo, itin paveikė „Katarsį“, o savotiškas spjūvis euroviziniam *popsizmui* bus pamirštas, vos tik bus paskelbti naujieji nugalėtojai. „Žiedlapis tu“ išlaikys jau esamus gebėjus, tačiau akivaizdu, kad „Katarsiui“ reikia dar vienu akių (arba ko nors panašaus), kad netaptų tiesiog „Eurovizijos“ dalyviais. Tuomet šis konkursas nebūs jų praeikimas.

(„Spotify“, „Deezer“, „Apple Music“, „Pakartot“, „YouTube“)

74[★] 100

SHARMANS
IN PERSON
Self-released, Zona Records

Tai be proto keistas albumas, išleistas įdomiu laiku, įdomių žmonių ir įdomiai publikai. Juk kam dabar, 2026-aisiais (na, albumas pasiekė klausymosi platformas pernai, bet tebūnie), šautų į galvą leisti aštuntojo dešimtmečio progresyvaus roko albumą. „In Person“ bent jau man yra lyg nužengęs iš tų laikų ir jame daug tų laikų elementų: lengvai sklandančių sintetatorių, kosminės atmosferos, džiaziinės improvizacijos, šiek tiek intensyvesnio, bet nespaudžiančio tempo. Neabejotina, kad šią muziką atlieka savo amato meistrai, tačiau klausytojui jai rasti bus išties nelengva, ir ne tik dėl to, kad mūsų progresyvio scenos kaip ir nelabai būta. O ir progresyvaus roko sugrįžimo, na, bent jau tokia forma, tikėtis nerealai. Tai paverčia „Sharmans“ labai asmeniniu projektu, kuris drįsta papūsti į uodegą visoms svarbiausioms muzikos srovėms, tendencijoms ir kryptims, ir išleidžia tiesiog kažką visiškai sau ir tam tikram ratui žmonių, nesibaimindami, kad albumas bus kaip nors kitaip priimamas. Be abejo, tai yra šio kolektyvo stiprybė. Klausimas tik, ar klausytojui tai patrauks (čia į galvą ateina klasikinis klausimas: višta ar kiaušinis, t. y. klausytojas ar kūrėjas), o gal didelė šlovė nėra trio tikslas ir jiems didžiausias malonumas groti tokią muziką, kokią nori patys. Tuomet „In Person“ yra drąsus ir valingas pareiškimas, nutraukiantis bet kokias abejones, kritiką ar aiškinimą. Tai projektas, kuriuo „Sharmans“ tiki ir jis vystysis, keisis ir plėtosis toliau. Su tuo visus narius galiu pasveikinti. Net ir asmeniškai.

(„Bandcamp“, „Spotify“, „Deezer“, „Apple Music“, „Soundcloud“)

70[★] 100

70[★]

absentas

100[★]

spiritas

Dar vienas gurkšnis,
dar vienas puslapis.

Ką skaitysi šiandien?

baltos lankos

Klasika • Naujienos • Saviugda
• Vaikams • Audioknygos

www.baltoslankos.lt

Bilietus platina

bilietai.lt

kas toliau?

02.26–04.29

**NEW
—BALTIC
DANCE**

newbalticdance.lt

Festivalį organizuoja

LIETUVOS ŠOKIO INFORMACIJOS CENTRAS

Festivalį finansuoja

LIETUVOS KULTŪROS TARYBA

LKI Lietuvos kultūros institutas

Informaciniai partneriai

LRT ŽMONĖS

370 PLUS+

Kūrybos draugai

reefo

Partneriai

INSTITUTE FRANÇAIS

ONASSIS STEGI

JCDecaux

aerowaves - dance across europe

MĖNŲ SPAUSTUVĖ

VAGA

5

SAUGYBŲ TIKSLAS

Nacionalinė dailės galerija LNDM

akvilė

GO VILNIUS

COURTYARD by Marriott Vilnius City Center

